

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

LII год. од изласка

Нови Сад, децембар, 1980.

XXIX год. непрекидног издажења

Број 12

САДРЖАЈ

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

Боривој Јекић

Педесет година Савеза адвокатских
комора Југославије

Положај адвокатури у самоуправ-
ном друштву

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Јован Гуцуња

Уговарање изградње инвестиционих
објеката

Мр Драго Ј. Станковић

Карактер и граница проучавања
личности окривљеног

Др Јожеф Салма

О брачно-имовинском режиму у
Војводини крајем XIX и почет-
ком XX века са посебним освр-
том на уређење заједничке имо-
вине супружника

ПРАВНА ПРАКСА

Светозар Добросављев

Грађанско право

САОПШТЕЊА

Из седнице Управног одбора

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

LII год. од изласка
XXIX год. непрекидног излажења

Нови Сад, децембар, 1980.
Број 12

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

ПЕДЕСЕТ ГОДИНА САВЕЗА АДВОКАТСКИХ КОМОРА ЈУГОСЛАВИЈЕ

Дана 14. и 15. новембра 1980. године у Сава центру у Београду обележена је педесетогодишњица од оснивања Савеза републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије и тридесетогодишњица рада у новој Југославији. Манифестације овог јубилеја одржане су у присуству највиших државних и правосудних функционера СФРЈ, Република и Покрајина, представника Адвокатских комора Мађарске, Аустрије, Француске, Европске економске заједнице и представника Адвокатских комора чланица Савеза.

Поред осталих присуствовали су Стана Томашевић-Арнесен, председник Савезног већа Скупштине СФРЈ, Лука Бановић, савезни секретар за правосуђе и организацију управе, Лука Бајакић, члан Одбора за правосуђе Савезног већа Скупштине СФРЈ, Даринка Недељковић, покрајински секретар за правосуђе и општу управу САПВ, др Бранко Петрић, председник Врховног суда Војводине, Миодраг Трифуновић, републички секретар за правосуђе СР Србије, др Борби Цацо, републички секретар за правосуђе СР Македоније и др.

Од страних гостију присуствовали су председник Адвокатске коморе Аустрије др Валтер Шупик, представник Европске уније адвоката Жан Тајис, представник Адвокатске коморе Мађарске др Ласло Карпати и др.

Председништво Савеза је било примљено дана 14. XI 1980. године код председника Скупштине СФРЈ, друга Драгослава Марковића. Разговору је била присутна другарица Стана Томашевић-Арнесен, председник Савезног већа Скупштине СФРЈ. Том приликом су претресана питања од значаја за положај и развој адвокатуре у самоуправном друштву. После ових разговора Председништво је положило венац на гроб друга Тита у Кући цвећа.

Истог дана у 17 часова одржано је Саветовање представника републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије на којем је Драгослав Трнинић, председник Адвокатске коморе Србије, поднео реферат под називом: „Правци даљег развоја адвокатуре”. Реферат је оцењен од свих присутних учесника као веома инструктиван за даљи рад адвокатуре.

Сутрадан, 15. новембра 1980. године, одржана је свечана Академија на којој је другарица Стана Томашевић-Арнесен, председник Савезног већа Скупштине СФРЈ, уручила председнику Савеза, Бранку Јосифовском, Орден рада са црвеном заставом којим је Председништво СФРЈ одликовало Савез републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије за дугогодишњи успешан и плодоносан рад. После овога председник Савеза Бранко Јосифовски, адвокат из Скопља, одржао је реферат под називом „Педесет година Савеза адвокатских комора”.

На свечаној Академији уручене су Повеље Савеза републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије двадесетдвојици заслужних адвоката, који су својим радом допринели афирмацији адвокатуре у земљи и иностранству. Повеље Савеза уручене су следећим адвокатима: Милораду Ботићу, др Жежефу Варадију, Јосипу Кујунџићу, из САП Војводине, Драгославу Трнинићу, Првославу Васиљевићу, Миловану Јовановићу и Милану Живадиновићу из СР Србије, др Аурелу Крстуровићу, Славку Шиматовићу и др Бранку Цимерману из СР Хрватске, др Владимиру Гросману, др Шукље Владимиру, Руди Шелиху и Јапељ Ивану из СР Словеније, др Борби Цацо, Трајку Јовеву из СР Македоније, Меркадић др Анти, Момиру Видовићу из СР Босне и Херцеговине, Блажи Станковићу и Микељ Марку из САП Косова, Павић Јефти и Стојановић др Петру из Црне Горе.

На урученим Повељама захвалио се Милорад Ботић, адвокат из Новог Сада.

Истог дана у 17 часова за све учеснике јубиларне прославе приредио је пријем у Палати Федерације савезни секретар за правосуђе и организацију управе друг Лука Бановић. Увече истог дана одржана је свечана вечера у Хотелу Интерконтинентал Београд.

„Гласник” ће у наредним бројевима објављивати материјале са Саветовања републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије. Обзиром на чињеницу да ови материјали нису још сређени за објављивање, овом приликом објављујемо кореферат председника Адвокатске коморе Војводине Боривоја Јекића.

Боривој Јекић

председник Адвокатске коморе Војводине

ПОЛОЖАЈ АДВОКАТУРЕ У САМОУПРАВНОМ ДРУШТВУ

Када говоримо о положају адвокатури у самоуправном друштву онда морамо знати да њена позиција мора произилазити из целокупног концепта организације друштва.

Адвокатура као друштвена делатност и њена организација логична је последица неколико битних премиса сваког цивилизованог и демократског друштва, па и нашег самоуправног социјалистичког друштва.

Прва је, свакако, потреба да се односи у друштву уређују прописима и постојање друштвеног интереса да се донети прописи доследно примењују на сваки појединачни случај и на тај начин очува равнотежа правног поретка.

Друга премиса је нужност постојања друштвене претпоставке да сваки грађанин познаје све прописе, које је то друштво донело, који су на снази и да свако пред законом буде једнак. Без ове друштвене претпоставке распала би се архитектура савременог демократског друштва.

Није потребно доказивати, како знамо, друштвена стварност се у многоме разликује од претпоставки. Од бројних указујем на један чини ми се најважнији разлог. Тај је што сви грађани нису на једнаком образовном и културном нивоу, као ни субјективно способни и у објективној могућности да остварују и штите своја права.

Да би се и поред ових и других бројних разлога обезбедила једнакост грађана пред судом и другим органима и организацијама, који су у оквиру прописаних овлашћења надлежни да разрешавају настале сукобе, самоуправно демократско друштво је преузело на себе обавезу да обезбеди свим грађанима, радним и другим организацијама пружање правне помоћи. Ово у првом реду због тога што је друштвени интерес да се позитивни прописи примењују и то тако да сви грађани под једнаким условима остварују своје право на слободу, да под једнаким условима остварују друга права или на закону засноване интересе, као и да сви под једнаким условима удовољавају својим обавезама.

Ову своју обавезу друштвена заједница у претежном делу остварује кроз самоуправно организовану адвокатуру.

Према томе адвокатура као друштвена служба постављена је у нашем правном систему у функцији обезбеђења једнакости грађана пред судом, другим органима и организацијама. Ово даље значи да адвокатура својим свакодневним радом у друштву, пружајући правну помоћ појединцу да оствари своје право на слободу, да заштити неко друго субјективно право и на закону заснован интерес, доприноси очувању и унапређењу основа самоуправне демократије, правног и друштвеног поретка.

Истовремено доприноси на тај начин поштовању уставности и законитости у раду свих и утиче на афирмацију највећих моралних и правних вредности самоуправног друштва.

Самоуправно друштво је усмерено човеку, ка остварењу услова за пун стваралачки и хумани живот човека. Према томе адвокатура данас (пратећи човекову судбину кроз векове, настала као човекова потреба за обезбеђењем заштите његове слободе и права) и у нас заузима такву уставну позицију, која јој гарантује и још више наглашава њену самосталност и независност у раду у оквиру Устава и Закона и остваривање суштинских атрибута адвокатуре, који су резултат вековне борбе човечанства за слободу и једнакост грађана пред Законом.

Из овога следи да је друштвена заједница поверила адвокатури, да у интересу целине и развоја друштва пружа правну помоћ свим субјектима са циљем да се на сваки конкретни случај доследно примени позитивна правна норма. Истовремено јој гарантује да у пружању правне помоћи независно и самостално користи сва законска средства да би странка остварила заштиту свог права, на закону заснован интерес и право на слободу.

Учествујући у овом послу адвокатура реално доприноси успостављању нарушене равнотеже у правном поретку, што значи да представља несумњивог чиниоца у остваривању и заштити опште друштвених интереса.

Ове констатације су верификоване Закључцима Савезног већа Скупштине СФРЈ од 25. VI 1980. године. Цитирам: „Савезно веће Скупштине СФРЈ указује да у нашем социјалистичком самоуправном друштву правна помоћ у целини, и адвокатура као самостална друштвена служба и њен најзначајнији вид, имају, заједно са другим друштвеним субјектима, изузетно одговорно место и улогу у јачању уставности и законитости, односно у остваривању и заштити слобода, права и одговорности радних људи и грађана, организација удруженог рада и других самоуправних организација и заједница”.

Овим закључцима Савезног већа Скупштине СФРЈ, донетим поводом разматрања Анализе о стању и актуелним проблемима адвокатуре и других видова правне помоћи које је сачинио Савезни секретаријат за правосуђе и организацију управе у сарадњи са републичким и покрајинским секретаријатима за правосуђе и Савезом републичких и покрајинских адвокатских

комора Југославије, добили смо политички став од највишег делегатског тела ове земље да правна помоћ представља значајну друштвену делатност, да су адвокатура и други видови правне помоћи у функцији обезбеђења законитости и система самозаштите самоуправног друштва.

У складу са оваквом Уставном позицијом и са целокупним концептом организације друштва првенствена брига о овој веома важној друштвеној служби дата је у највећој мери самоуправно организованом адвокатури и адвокатима као носиоцима адвокатске функције.

Ова чињеница је веома запажена и у Међународној унији адвоката (чији смо члан скоро од самог почетка). За оне који нису познавали наш самоуправни концепт организације у свим областима друштвеног живота, још Одредбе општег закона о адвокатури из 1970. године побуђују извесне неверице и сумње, али данас (нарочито после одржаног XXVII конгреса МЈА 1977. године у Загребу, на којем је предмет расправе и главна конгресна тема: „Самоуправна права радника у предузећима и заштита тих права“) самоуправна позиција наше адвокатуре је схваћена и постаје веома цењен модел за уређење положаја адвокатуре у друштвеном поретку.

Републичким и Покрајинским законима о адвокатури прописани су најнужнији оквири: о задацима, организацији, надлежностима Адвокатске коморе, правима и обавезама адвоката, условима за упис. Све остало је остављено адвокатури и радним људима који обављају адвокатску делатност да Статутима и другим општим актима самоуправно уређују своје односе и регулишу организацију, права и дужности адвоката у вршењу адвокатске делатности, облике рада у адвокатури, органе, начин избора и др.

Највиши орган самоуправљања је Скупштина на којој сви адвокати учествују у раду и одлучивању, било непосредно било преко изабраних делегата. Оперативнији орган самоуправљања је Конференција адвоката формирана на делегатском принципу. Извршни орган Скупштине и Конференције је Управни одбор или Председништво Адвокатске коморе односно Скупштине Адвокатске коморе.

Дисциплински тужилац, првостепени Дисциплински суд и другостепени Дисциплински суд су надлежни да воде поступак због учињених повреда адвокатске дужности и да изричу одговарајуће санкције. Ови дисциплински органи представљају по својој суштини облик самоуправног судовања.

Видимо да у адвокатској организацији — Комори је остварена могућност свим адвокатима члановима Коморе да непосредно или преко изабраних делегата одлучују о битним питањима организације и рада адвокатуре и о положају и правима носиоца адвокатске функције.

У садашњем тренутку присутан је проблем прожимања утицаја органа и организација који су најнепосредније заинтересовани за рад ове друштвене службе, на адвокатуру и поврат-

ност утицаја кроз учешће адвоката у раду ових органа и организација.

У неким Адвокатским коморама у последње време конституисани су органи у којима поред адвоката учествују и представници друштвене заједнице. Ово је, истина, један од могућих начина непосреднијег утицаја друштвене заједнице на рад адвокатури, али се поставља питање да ли је то адекватан и најбољи начин оваквог утицаја и да ли је можда овакво конституисање органа у адвокатури враћање на позиције које је адвокатура имала давне 1957. године. Мислим да ови покушаји нису у складу са самоуправним концептом спроведеним до сада у адвокатури. То никако не значи да друштвена заједница не треба да врши непосреднији утицај и да буде непосредније укључена у живот и рад адвокатске организације, али по нашем мишљењу то се мора и треба постићи доследним извођењем из самоуправне позиције адвокатури.

То, између осталог, значи омогућавање адвокатури да се укључује, преко својих представника, у рад одговарајућих тела друштвено-политичких заједница, самоуправних интересних заједница, друштвено-политичких организација, када се решавају питања у којима профил знања и животног искуства који поседују носиоци адвокатске функције може допринети разрешавању одређених питања која су предмет расправа тих тела и то почев од месне заједнице па до Федерације.

У овом правцу учињени су почетни кораци који су наишли на разумевање и прихватање овакве иницијативе адвокатури, која је у складу и са обавезом адвокатури као друштвене службе да о својим запажањима у раду и уоченим недостацима обавештава друштвено-политичку заједницу и на тај начин доприноси доградњи правног система.

Оваквим отварањем адвокатури и укључивањем у рад одговарајућих тела и институција адвокатура успоставља природну, демократску и самоуправну везу и кроз такав рад и односе трпи позитивне друштвене утицаје у свом целокупном раду.

Тиме се избегава, не само административна већ и свака институционална контрола рада и све негативне реперкусије такве контроле које могу да успоре трансформацију адвокатури у правцу да се до краја како функционално тако и организационо развија у складу са потребама и развојем самоуправног друштва.

Др Јован Гуцуња

судија Основног суда удруженог рада у Новом Саду

УГОВАРАЊЕ ИЗГРАДЊЕ ИНВЕСТИЦИОНИХ ОБЈЕКТА

— У светлу новог Закона о изградњи инвестиционих објеката
САП Војводине од 1980. године —

Правна област изградње инвестиционих објеката је у законодавној надлежности република и аутономних покрајина. Велика вредност инвестиционих објеката, њихова намена, потреба уграђивања скуних и компликованих уређаја, постројења и опреме у, по правилу, ништа мање сложен и ништа мање вредан грађевински објекат, дуже трајање изградње, учешће већег броја учесника у изградњи и бројност ризика који прате извођење радова подстичу веће ангажовање приликом правног регулисања изградње инвестиционих објеката. Резултат тога је, свакако, доношење у САП Војводини новог Закона о изградњи инвестиционих објеката,¹ који је ступио на снагу 17. јуна 1980. године. Покрајински секретар за индустрију, грађевинарство и терцијарне делатности донео је и низ нових подзаконских прописа,² у којима се детаљно разрађују поједина значајна питања из ове правне области.

Нови Закон о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године садржи низ новина, не само у односу на досадашњи Закон о пројектовању и грађењу инвестиционих објеката од 1976. године,³ него и у односу на одговарајуће законске прописе који се примењују у осталим деловима СФР Југославије. У прелазним и завршним одредбама предвиђено је да послови у вези са изградњом инвестиционог објекта и изградња инвестиционог објекта, започети до дана ступања на снагу овог новог Закона, могу да се заврше по прописима који су били на снази на дан његовог ступања на снагу.

¹ „Службени лист САПВ”, бр. 13/1980. и исправка у бр. 20/1980.

² Сви Правилници су објављени у „Службеном листу САПВ”, бр. 14/1980. и исправка у бр. 20/1980.

³ „Службени лист САПВ”, бр. 4/1976. и 7/1977.

I

ЗАКОНСКИ ИЗВОРИ ЗА УГОВОРЕ У ВЕЗИ ИЗГРАДЊЕ ИНВЕСТИЦИОНИХ ОБЈЕКТА У САП ВОЈВОДИНИ

Правна област уговора регулисана је у нашем правном систему у Закону о облигационим односима од 1978. године.⁴ Уговорни односи — њихови појмови, садржина и правна дејства, који могу да настану у вези изградње инвестиционих објеката, обухваћени су и правно регулисани, углавном, у глави XII и XIII овог Закона, које носе називе „Уговор о делу“ и „Уговор о грађењу“. Међутим, и у Закону о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године постоје одредбе у којима су садржана посебна правила која се примењују при уговарању и реализацији изградње инвестиционих објеката. Ова су правна правила резултат специфичности и сложености изградње инвестиционих објеката, а циљ овог чланка је да се управо она прикажу и анализирају.

Део VII новог покрајинског Закона о изградњи инвестиционих објеката носи назив „Закључивање уговора о изградњи инвестиционог објекта“, а у његовим одредбама (чл. 64—68) одређени су садржина и форма појединих уговора који се најчешће појављују у вези изградње инвестиционих објеката. Посебна је тежња била да се у овом Закону одреди предмет појединих уговора, обавезни елементи и форма уговора. Због тога је потребно размотрити ове посебне околности и елементе, који се при уговарању изградње инвестиционих објеката морају имати у виду, јер се покрајинским законом врши конкретизација или пак посебно регулисање уговора у вези изградње инвестиционих објеката у односу на одговарајуће одредбе Закона о облигационим односима од 1978. године.

II

ОСНОВНИ ПОЈМОВИ И ИЗРАЗИ БИТНИ ЗА УГОВАРАЊЕ ИЗГРАДЊЕ ИНВЕСТИЦИОНИХ ОБЈЕКТА

У општим одредбама Закона о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године одређени су појмови неких основних категорија и израза, које су од битног значаја при уговарању изградње инвестиционих објеката, па их обавезно треба разјаснити и имати у виду.

Законом о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године уређују се изградња и реконструкција инвестиционог објекта. Овај Закон се не примењује на пројектовање и грађење објеката грађана и грађанских правних лица, па се инвеститором сматрају *само* друштвена правна лица.

⁴ „Службени лист СФРЈ“, бр. 29/1978.

Пројектовање и грађење објеката грађана и грађанских правних лица уређује скупштина општине, а уговарање ових правних послова је регулисано у Закону о облигационим односима од 1978. године.

Инвестиционим објектима сматрају се:

- а) грађевински објект;
- б) грађевински објект са уграђеним уређајима, постројењима и опремом који служе намени инвестиционог објекта; и
- в) уређаји, постројења и опрема који се уграђују у грађевински објекат.

Не сматрају се инвестиционим објектом мањи монтажни објекти који се привремено постављају на грађевинском земљишту или јавним површинама, као што су монтажне бараке за продају прехранбених производа, киосци за продају дувана, новина, сувенира, срећака, бижутерије, цвећа и сличне робе, монтажне гараже, камп кућице. На ове објекте се не примењује Закон о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године, а скупштина општине прописује који се монтажни објекти и под којим условима могу поставити на грађевинском земљишту или јавним површинама, и време за које могу привремено остати на том земљишту односно површини.

Изградња инвестиционих објеката је најшири правни појам који се употребљава у Закону, а подразумева а) извођење претходних радова, б) извођење припремних радова, в) пројектовање, и г) грађење инвестиционог објекта.

Претходним радовима сматрају се истраживања, осим рударских, израда студија и идејних решења, прикупљање података и услова за пројектовање и други радови који служе за израду инвестиционог програма.

Израдом инвестиционог програма сматрају се израда анализе услова за изградњу и израда елабората о изградњи инвестиционог објекта и о оправданости изградње инвестиционог објекта.

Припремни радови подразумевају привремене радове и објекте које је потребно, ради изградње инвестиционог објекта, извести, односно изградити пре почетка или у току грађења инвестиционог објекта.

Пројектовање означава израду пројектне техничке документације.

Грађењем инвестиционог објекта сматрају се:

- а) грађење грађевинског објекта;
- б) грађење грађевинског објекта са уграђивањем и монтажом уређаја, постројења и опреме; и
- в) уграђивање и монтажа уређаја, постројења и опреме у грађевински објекат.

Реконструкцијом инвестиционог објекта, за разлику од изградње инвестиционих објеката, сматра се:

а) извођење радова којима се мењају конструктивни елементи;

б) извођење радова који могу да буду од утицаја на стабилност објекта или његових делова;

в) извођење радова којима се мењају услови под којима је изграђен инвестициони објекат.

Реконструкцијом инвестиционих објеката не сматрају се, међутим, радови који се изводе на инвестиционом одржавању објекта.

О изградњи инвестиционог објекта и реконструкцији инвестиционог објекта одлучује инвеститор.

Припремама за изградњу инвестиционог објекта може се приступити само ако је изградња инвестиционог објекта 1) предвиђена средњорочним планом развоја инвеститора и 2) ако је у складу са самоуправним споразумом о основама плана и циљевима и задацима утврђеним договором о основама плана у чијем закључивању је учествовао инвеститор. Изузетно од овога, припремама за изградњу и изградњи инвестиционог објекта може се приступити и кад изградња није предвиђена планом развоја инвеститора, ако је потреба изградње инвестиционог објекта наступила као последица кvara или уништења постојећег инвестиционог објекта.

III

УГОВОРИ У ВЕЗИ ИЗГРАДЊЕ ИНВЕСТИЦИОНИХ ОБЈЕКАТА

Одлука о изградњи инвестиционог објекта доноси се на основу инвестиционог програма, а за објекте за које је надлежни орган инвеститора приликом усвајања инвестиционог програма оценио да је рационалније и друштвено и економски оправданије и да објективни услови изградње захтевају да се пре уступања грађења изради пројектна техничка документација, одлука о грађењу инвестиционог објекта доноси се на основу инвестиционог програма и пројектне техничке документације. У зависности од одлуке, инвеститор може уступити изградњу инвестиционог објекта или посебно израду пројектне техничке документације, а посебно грађење инвестиционог објекта. Инвеститор може, дакле, у одређеним случајевима, поделити изградњу инвестиционог објекта на две фазе — израду пројектне техничке документације и тек потом грађење инвестиционог објекта, што би с обзиром на прописане услове, за разлику од досадашњег стања, требало да буде изузетак.

Закључивање уговора о изградњи инвестиционог објекта, односно уговора о грађењу инвестиционог објекта актуелно је

после завршеног поступка уступања изградње односно грађења инвестиционог објекта и избора најповољнијег понуђача.

Из изложеног јасно произлази да се у Закону о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године разликују уговор о изградњи инвестиционог објекта и уговор о грађењу инвестиционог објекта.

У одредби чл. 65. ст. 1. Закона предвиђено је да се уговором о изградњи инвестиционог објекта уређују израда пројектне техничке документације, грађење инвестиционог објекта и цена. Из тога произлази да је предмет уговора о изградњи инвестиционог објекта: израда пројектне техничке документације и грађење инвестиционог објекта. Предмет овог уговора нису, дакле, и претходни и припремни радови, који улазе у појам изградње инвестиционог објекта, што значи да се они посебно уговарају.

Предмет уговора о грађењу инвестиционог објекта је грађење инвестиционог објекта на основу израђене пројектне техничке документације.

Пројектна техничка документација израђује се на основу инвестиционог програма, а представља елаборат у коме се разрађује технолошко-производна односно експлоатациона концепција инвестиционог објекта и дају техничка решења за његово грађење. Пројектна техничка документација састоји се, зависно од природе инвестиционог објекта, из једног или више главних пројеката односно делова главног пројекта, и то: пројекта грађевинског дела објекта, пројекта технолошког процеса с одговарајућом опремом, пројекта инсталација и других пројеката. Ови пројекти садрже нарочито: техничко образложење (технички опис технолошког процеса са назначењем опреме, технички опис грађевинског дела објекта, технички опис инсталација), ситуацију, прорачуне, цртеже, предмер с описом радова, предрачун с описом радова и посебне услове за грађење инвестиционог објекта. Ако се инвестициони објект гради уграђивањем елемената који су типизирани и стандардизовани или делова који су фабрички произведени, пројектна техничка документација не мора да садржи део техничке документације на основу кога су ти делови или елементи произведени. Иначе, техничка решења у пројекту морају да буду у складу са техничким прописима, нормативима и стандардима, са резултатима истраживачких радова, испитивања и других студија и са наменом и технолошком односно експлоатационом и економском концепцијом инвестиционог објекта усвојеним у инвестиционом програму и усклађеним са технологијом извођача са којим је закључио самоуправни споразум о удруживању рада и средстава ради заједничког пројектовања и грађења, тј. заједничке изградње инвестиционог објекта. Веома је важно да се ускладе појединачна техничка решења у пројекту са технологијом и могућностима извођача, јер би се тиме постигла рационалнија, ефикаснија и јефтинија изградња. Покрајински секретар за

индустрију, грађевинарство и терцијарне делатности донео је Правилник о саставу пројектне техничке документације која се подноси уз захтев за издавање одобрења за грађење. У овом Правилнику је утврђено шта главни пројекат мора да садржи.

Приликом израде пројектне техничке документације, организација удруженог рада која је израђује, дужна је:

- да пројектну техничку документацију изради у складу са одредбама Закона о изградњи инвестиционих објеката СРП Војводине од 1980. године и прописа донесених на основу њега, условима утврђеним законом или на основу закона и услова утврђених просторним односно урбанистичким плановима, техничких прописа, норматива и стандарда чија је примена обавезна при изради одређене врсте пројектне техничке документације и других прописа који се односе на изградњу и експлоатацију одређеног инвестиционог објекта и да предвиди мере прописане за заштиту на раду, заштиту од пожара, заштиту од елементарних непогода и других ванредних догађаја и заштиту човекове средине, мере које су од интереса за народну одбрану и друге потребне мере;

- да примењује рационална техничка решења и обезбеди основне економско-техничке услове које је инвеститор утврдио инвестиционим програмом или на други начин;

- да предвиди уграђивање материјала, уређаја, постројења и опреме одговарајућег квалитета и њихово испитивање ако је то потребно;

- да предвиди мере за заштиту инвестиционог објекта који ће се изградити на земљотресном или плавном подручју или на земљишту склоном клизању;

- да изврши унутрашњу контролу исправности техничких решења, рачунске тачности и потпуности пројектне техничке документације и контролу да ли је пројектна техничка документација израђена у складу са изложеним обавезама у претходним ставовима. Организација удруженог рада која је израдила пројектну техничку документацију обавезно потврђује на самој документацији да је извршила унутрашњу контролу исте.

Међутим, пре подношења пројектне техничке документације на одобрење инвеститору, организација удруженог рада која је исту израдила дужна је да прибави сагласност и мишљење да је документација израђена у складу са прописаним законским условима, а орган управе, организација удруженог рада, друга организација или заједница која издаје сагласност, потврду или други акт о томе дужна је да, ако су испуњени услови, то учини у року од петнаест дана од пријема захтева. Пројектна организација удруженог рада одговорна је за штету која је настала услед тога што се није придржавала прописа и услова које је морала применити при изради пројектне техничке документације.

Након свега изложеног, израђена пројектна техничка документација подноси се инвеститору на одобрење, који пре одобрења, путем организације удруженог рада или стручне комисије, контролише да ли је пројектна техничка документација израђена у складу са одредбама Закона о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године. Организација удруженог рада која је израдила пројектну техничку документацију дужна је да о свом трошку отклони све уочене недостатке у изради који су настали њеном кривицом. У Закону је конституисана чак и одговорност организације удруженог рада или стручне комисије које врше контролу пројектне техничке документације за штету коју је инвеститор претрпео због тога што налази и констатације у извештају о извршеној контроли нису били тачни.

Посебно је значајно правно правило о накнади штете предвиђено у одредби чл. 79. Закона. Према овом правном правилу, ако изграђени инвестициони објект нема предвиђене производне односно експлоатационе карактеристике, организација удруженог рада која је израдила пројектну техничку документацију и организација удруженог рада која је израдила инвестициони објект дужне су да инвеститору накнаде штету, ако је до тих недостатака дошло њиховом кривицом.

У новом Закону је, дакле, предвиђен систем одговорности инвеститору оних организација удруженог рада које су учествовале у изради пројектне техничке документације или у њеној контроли за недостатке и мањкавости, без обзира да ли је до њиховог испољавања дошло пре почетка грађења, у току грађења или по завршетку грађења инвестиционог објекта. На овај начин се штите, не само интереси инвеститора, него и шире друштвене заједнице, која је итекако заинтересована за правилну и функционалну изградњу инвестиционих објеката.

Грађењу инвестиционог објекта приступа се после добијеног одобрења за грађење, које се може издати тек пошто је на израђеној пројектној техничкој документацији извршена контрола у складу са Законом о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године.

Организација удруженог рада која гради инвестициони објект дужна је:

— да радове изводи према важећим техничким прописима, нормативима и обавезним стандардима који важе за грађење те врсте инвестиционог објекта, а за станове и стамбене зграде у друштвено усмереној стамбеној изградњи и према јединственим условима за пројектовање и грађење станова и стамбених зграда у друштвено усмереној стамбеној изградњи;

— да уграђује материјал који одговара прописаним стандардима односно који је снабдевен атестом (потврдом) о квалитету издатим од стране организације регистроване за делатност испитивања тог материјала, ако за тај материјал не постоје стандарди;

— да благовремено предузме мере за сигурност инвестиционог објекта и радова, опреме и инвестиционог материјала, радника, пролазника, саобраћаја и суседних објеката;

— да се придржава пројектне техничке документације на основу које је издато одобрење за грађење;

— да унутрашњом контролом обезбеди извођење радова у складу са обавезама из претходних ставова. Ову обавезу извођача треба разликовати од стручног надзора инвеститора, јер се ради о две различите обавезе, које обавезују и различите субјекте (супротне уговорне стране).

По завршеној изградњи инвестиционог објекта врши се технички преглед, на основу којег се издаје одобрење (дозвола) за употребу. Покрајински секретар за индустрију, грађевинарство и терцијарне делатности донео је Правилник о начину вршења техничког прегледа инвестиционих објеката. Изграђени инвестициони објекат може се користити после добијања одобрења за употребу.

По издавању одобрења за употребу, извођач је дужан да преда, а инвеститор да преузме инвестициони објект у року од петнаест дана, након чега се приступа коначном обрачуњу.

IV

ЕЛЕМЕНТИ И ФОРМА УГОВОРА О ИЗГРАДЊИ ИНВЕСТИЦИОНИХ ОБЈЕКТА И УГОВОРА О ГРАБЕЊУ ИНВЕСТИЦИОНИХ ОБЈЕКТА

Уговор о изградњи инвестиционог објекта и уговор о грабењу инвестиционог објекта закључује се између инвеститора и организације удруженог рада чија је понуда прихваћена. Инвеститор који уступа израду пројектне техничке документације и грађење инвестиционог објекта двома или више организација удруженог рада заједно закључује уговор о изградњи инвестиционог објекта са тим организацијама удруженог рада.

У одредби чл. 65. ст. 2. Закона о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године предвиђено је да уговор о изградњи инвестиционог објекта, поред битних састојака по природи посла, садржи и одредбе о року за извођење радова који су предмет уговора, о гарантним роковима за квалитет изведених радова и о уговорној казни. Битни елементи (састојци) овог уговора по природи ствари су предмет и цена. Предмет уговора је утврђен у самом Закону (израда пројектне техничке документације и грађење инвестиционог објекта), док о цени — начину образовања, изменама и слично, у Закону нема посебних одредби. То значи да ће се на односе уговорних страна у вези цене примењивати одговарајуће одредбе Закона о облигационим односима од 1978. године.

У одредби чл. 66. ст. 2. Закона предвиђено је да уговор о грабењу инвестиционог објекта, поред битних елемената по

природи посла, садржи и одредбе о року за извођење радова који су предмет уговора, о гарантним роковима за квалитет изведених радова и о уговорној казни. Дакле, исто као и у случају уговора о изградњи инвестиционог објекта. Разлика, наравно, постоји, а испољава се у садржини предмета уговора, пошто се уговор о грађењу инвестиционог објекта закључује ако се уступа грађење инвестиционог објекта на основу већ израђене пројектне техничке документације. У овом Закону се такође не регулише питање цене у вези уговора о грађењу инвестиционог објекта, па ће се примењивати одговарајуће одредбе Закона о облигационим односима од 1978. године.

На основу анализе елемената оба изложена уговора, може се закључити да постоје значајне разлике у односу на елементе уговора о грађењу и уговора о делу, који су регулисани у Закону о облигационим односима од 1978. године, јер се, с обзиром на значај инвестиционе изградње и велику вредност инвестиционих објеката, поред битних елемената по природи посла, у Закону о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године предвиђају и додатни елементи у погледу рокова завршетка радова, гарантних рокова и уговорне казне. Сврха овога је поопштравање уговорне дисциплине и заштита инвеститора. Ови додатни услови нису обавезни, ако се уступа само уграђивање и монтажа уређаја, постројења и опреме, у ком случају уговор садржи предмет уступања и цену.

У циљу заштите савесних уговорних страна, лакшег утврђивања и доказивања уговорних обавеза, а посебно с обзиром на велику сложеност и вредност инвестиционих објеката, у Закону о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године, предвиђено је да се уговор о изградњи инвестиционог објекта и уговор о грађењу инвестиционог објекта закључује у писменом облику. У Закону о облигационим односима од 1978. године, у одредби чл. 630. ст. 2, предвиђено је да уговор о грађењу мора бити закључен у писменој форми, док у погледу уговора о делу овакве обавезе нема. У вези писмене форме уговора о изградњи односно уговора о грађењу инвестиционог објекта треба имати у виду могућност конвалидације предвиђене у одредби чл. 73. Закона о облигационим односима од 1978. године. У овој одредби је предвиђено да се уговор за чије се закључење захтева писмена форма сматра пуноважним иако није закључен у тој форми, ако су уговорне стране извршиле, у целини или у претежном делу, обавезе које из њега настају, осим ако из циља због кога је форма прописана очигледно не произлази што друго. С обзиром на услове које инвеститор мора претходно да испуни, на инструменте и правила о плаћању између корисника друштвених средстава и, најзад, значајан обим ангажовања средстава инвеститора и рада извођача, у данашњим приликама је тешко претпоставити да ће се појављивати уговори о изградњи односно о грађењу инвестиционог објекта без писмене форме.

УДРУЖИВАЊЕ РАДА И СРЕДСТАВА РАДИ ЗАЈЕДНИЧКОГ УЧЕШЋА У ИЗГРАДЊИ ИНВЕСТИЦИОНИХ ОБЈЕКТА

Основна идеја Закона о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године је да инвеститор уступи *истовремено* целокупну изградњу инвестиционог објекта, а само изузетно да изградњу подели на две етапе: израду пројектне техничке документације и грађење инвестиционог објекта. Сложеност инвестиционог објекта и његове изградње често је у тој мери изражена да једна организација удруженог рада објективно не може самостално да обави не само комплетну изградњу инвестиционог објекта, него и израду пројектне техничке документације. Стога се у новом Закону предвиђа могућност заједничког учешћа у изградњи инвестиционог објекта, али на основама удруживања рада и средстава организација удруженог рада које желе да учествују у изградњи. У Закону се, дакле, инсистира на самоуправном повезивању пројектних и извођачких организација удруженог рада, које би ради остваривања заједничког циља самоуправно удруживале рад и средства. То треба да елиминише поделу изградње инвестиционог објекта на многобројне делове, које би инвеститор одвојено уступао различитим извођачима, без икакве координације међу њима, од чега би и инвеститор и друштвена заједница могли да имају штете.

У Закону о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године предвиђено је удруживање рада и средстава ради заједничке изградње инвестиционог објекта и удруживање рада и средстава ради заједничког пројектовања.

1) *Заједничка изградња инвестиционих објеката*

Изградњу инвестиционих објеката инвеститор уступа заједно једној или више организација удруженог рада које су регистроване за вршење такве делатности за једну цену утврђену у складу са Законом о облигационим односима од 1978. године. У овом случају ради се, дакле, о истовременом уступању израде пројектне техничке документације и грађења инвестиционог објекта, поводом одлуке о изградњи инвестиционог објекта коју је инвеститор донео само на основу инвестиционог програма у коме је утврђено да ће се уступити целокупна изградња инвестиционог објекта.

У одредби чл. 42. ст. 3. Закона о изградњи инвестиционих објеката од 1980. године предвиђено је да инвеститор може уступити изградњу инвестиционог објекта *једној* организацији удруженог рада која обавља делатност грађења таквих објеката, ако се поред те делатности бави и израдом пројектне техничке документације за такву врсту објеката. Тешко је претпоставити

да би једна основна организација удруженог рада или једна радна организација без основних организација удруженог рада са обе делатности могла самостално да изгради већи, сложен или специфичан објекат, па је и предвиђена могућност да више организација удруженог рада учествује у изградњи инвестиционог објекта.

Више организација удруженог рада могу учествовати у изградњи инвестиционог објекта, тј. инвеститор може уступити изградњу инвестиционог објекта *организацијама удруженог рада* ако су те организације удруженог рада *претходно* закључиле самоуправни споразум о удруживању рада и средстава ради заједничке изградње инвестиционог објекта или самоуправни споразум о основама за удруживање рада и средстава ради заједничке изградње инвестиционих објеката.

Самоуправни споразум о удруживању рада и средстава ради заједничке изградње инвестиционог објекта односи се на тачно одређени инвестициони објекат, а самоуправни споразум о основама за удруживање рада и средстава ради заједничке изградње инвестиционих објеката, не подразумева тачно одређени инвестициони објекат, него заједничко наступање у добијању послова изградње инвестиционих објеката у неодређеном броју, за дужи период.

Заједничка изградња инвестиционог објекта може се, по нашем мишљењу, остваривати и на основу самоуправног споразума о удруживању у радну организацију односно самоуправног споразума о удруживању у сложену организацију удруженог рада, када су удружене организације удруженог рада утврдиле да ће преко радне организације односно сложене организације удруженог рада заједнички наступати у правном промету, односно тако обављати комплетну изградњу инвестиционог објекта. Ова могућност произлази из одредби чл. 372. и 384. Закона о удруженом раду од 1976. године.

а) Самоуправни споразум о удруживању рада и средстава ради заједничке изградње инвестиционог објекта

Самоуправни споразум о удруживању рада и средстава ради заједничке изградње инвестиционог објекта закључују пројектна организација удруженог рада и организација удруженог рада која обавља делатност грађења одређене врсте инвестиционих објеката. Међутим, ако се инвестициони објект састоји од грађевинског објекта са уграђивањем и монтажом уређаја, постројења и опреме, учесници у овом самоуправном споразуму су, поред пројектне и грађевинске организације удруженог рада, и организације удруженог рада које набављају, уграђују и монтирају уређаје, постројења и опрему. Самоуправни споразум о удруживању рада и средстава ради заједничке изградње инвестиционог објекта закључују, дакле, увек пројектант и грађевинар — извођач, а по потреби, зависно од врсте инвестиционог

објекта, још и испоручилац и монтажер уређаја, постројења и опреме.

Самоуправни споразум о удруживању рада и средстава ради заједничке изградње инвестиционог објекта садржи нарочито:

- основне податке о инвестиционом објекту који ће се заједнички изграђивати,

- износ односно вредност рада и средстава која се удружују,

- међусобна права, обавезе и одговорности о удруживању рада и средстава и у извршавању уговором преузетих обавеза према инвеститору,

- међусобну одговорност учесника самоуправног споразума и њихову одговорност инвеститору за рационалност и економичност изградње инвестиционог објекта,

- начин сношења ризика из заједничког пословања,

- одговорност према трећим лицима у правном промету за обавезе преузете у вези са заједничком изградњом инвестиционог објекта, и

- начин усклађивања ставова о заједничким пословима.

Овим самоуправним споразумом уређују се и друга питања из међусобних односа учесника самоуправног споразума у остваривању и распоређивању заједничког прихода утврђена у Закону о удруженом раду од 1976. године.

Посебан случај је када инвеститор истовремено са изградњом инвестиционог објекта уступа и израду инвестиционог програма. Ова могућност произлази из одредбе чл. 53. Закона о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године, у којој је предвиђено да израду инвестиционог програма, израду пројектне техничке документације, грађење инвестиционог објекта, набавку и монтажу опреме и стављање изграђеног инвестиционог објекта у погон може да врши организација удруженог рада ако сама или у заједници са другим организацијама удруженог рада са којима је закључила самоуправни споразум о удруживању рада и средстава ради заједничке изградње инвестиционог објекта испуњава све законом предвиђене услове за обављање сваке од ових делатности. У овом случају, учесник у самоуправном споразуму о удруживању рада и средстава ради заједничке изградње инвестиционог објекта је, поред до сада набројаних организација удруженог рада, и организација удруженог рада која је регистрована за израду инвестиционог програма. Ово је најшири облик уступања и уговарања изградње инвестиционог објекта предвиђен у Закону о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године, а може да обухвати и оспособљавање кадрова потребних за производњу односно експлоатацију инвестиционог објекта и обезбеђење других потреба у вези са производњом и експлоатацијом инвестиционог објекта. Очигледно је да инвеститори овакву изградњу инвестиционог објекта неће моћи да поверавају мањим организацијама удруженог рада, јер је тешко да би оне

могле, чак и самоуправним удруживањем рада и средстава ради заједничке изградње инвестиционог објекта са другим мањим организацијама удруженог рада, да буду оспособљене за то.

Ако се уступају заједно израда инвестиционог програма и изградња инвестиционог објекта, уговор о изградњи инвестиционог објекта садржи и елементе уговора о изради инвестиционог програма (израду инвестиционог програма и цену).

Заједничка изградња инвестиционог објекта на основу самоуправног споразума о удруживању рада и средстава ради заједничке изградње инвестиционих објеката битно се разликује од инжињеринга и то не треба поистоветити, како се понекад чини у пракси. Инжињеринг не подразумева изградњу, него само организацију и посредовање у изградњи комплетних привредних и других објеката, а у овом случају се ради о заједничкој изградњи на основу самоуправног удруживања рада и средстава, што је битна и квалитативна разлика. Наиме, организације удруженог рада регистроване за делатност инжињеринга не могу обављати делатност израде одребене врсте пројектне техничке документације или одребене врсте пројектата, као ни делатност грађења одребене врсте инвестиционих објеката, ако нису посебно регистроване и за те делатности, јер то није обухваћено у садржини и појму инжињеринга.

б) *Самоуправни споразум о основама за удруживање рада и средстава ради заједничке изградње инвестиционих објеката*

Самоуправни споразум о основама за удруживање рада и средстава ради заједничке изградње инвестиционих објеката закључују организација удруженог рада која обавља делатност пројектовања одребене врсте инвестиционих објеката и организација удруженог рада која обавља делатност грађења такве врсте инвестиционих објеката. Учесници у овом самоуправном споразуму утврђују да ће заједнички наступати у добијању послова изградње инвестиционих објеката и основе на којима ће удруживати рад и средства ради заједничке изградње инвестиционих објеката. Овај се самоуправни споразум не односи на неки одређени објекат, али је његово постојање довољно за учешће у поступку уступања и за уступање изградње конкретног инвестиционог објекта, пошто се у њему утврђују основе за заједничку изградњу више инвестиционих објеката, у дужем временском периоду. На основу тог самоуправног споразума, пројектна организација удруженог рада и грађевинска организација удруженог рада обавезно ће, у случају да им се уступи изградња, закључити и самоуправни споразум о удруживању рада и средстава ради заједничке изградње тог одређеног инвестиционог објекта.

Приликом закључивања самоуправног споразума о основама за удруживање рада и средстава ради заједничке изградње инвестиционих објеката морају се имати у виду сви изложени

елементи које садржи самоуправни споразум о удруживању рада и средстава ради заједничке изградње одређеног инвестиционог објекта, па је потребно утврдити основе на којима ће учесници конкретизовати ове елементе у појединим случајевима када дође до уступања изградње одређеног инвестиционог објекта.

У Закону о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године предвиђена је могућност да на једној страни овог самоуправног споразума учествује и више организација удруженог рада. Тако је у одредби чл. 46. ст. 3. Закона регулисано да организација удруженог рада која обавља делатност пројектовања може закључити овај самоуправни споразум са више организација удруженог рада које обављају делатност грађења таквих инвестиционих објеката, и обрнуто, да организација удруженог рада која обавља делатност грађења одређене врсте инвестиционих објеката може такав самоуправни споразум закључити са више организација удруженог рада које обављају делатност пројектовања таквих инвестиционих објеката.

2) Заједничко пројектовање инвестиционих објеката

У погледу делатности пројектовања у Закону о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године предвиђено је низ значајних новина. Организација удруженог рада може се бавити израдом само оне врсте пројектне техничке документације односно пројеката за коју испуњава услове и за коју је регистрована. У одредби чл. 47. ст. 4. Закона предвиђено је осам врста пројектне техничке документације односно пројеката, и то:

— пројектна техничка документација односно пројекат грађевинског објекта високоградње;

— пројектна техничка документација односно пројекат грађевинског објекта нискоградње;

— пројектна техничка документација односно пројекат грађевинског објекта хидроградње;

— пројектна техничка документација односно пројекат технолошког процеса производње одређене врсте робе и машинског дела објекта;

— пројектна техничка документација односно пројекат електроинсталација;

— пројектна техничка документација односно пројекат водовода и канализације;

— пројектна техничка документација односно пројекат телеграфско-телефонских уређаја и инсталација ради чијег функционисања се изграђује инвестициони објекат;

— пројектна техничка документација односно пројекат објеката за пренос енергије и флуида.

Организација удруженог рада не може се регистровати на пример за обављање делатности пројектовања грађевинских

објекта, као што је то могла до сада на основу Одлуке о јединственој класификацији делатности,⁵ него може да се региструје за израду пројектне техничке документације грађевинских објеката високоградње, грађевинских објеката нискоградње и грађевинских објеката хидроградње, ако за сваку од наведене три врсте пројектне техничке документације испуњава услове, који се међусобно разликују. Наравно, организација удруженог рада може да буде регистрована и само за једну од ових врста пројектне техничке документације, ако само за њу испуњава услове. Све то важи и за остале изложене врсте пројектне техничке документације, односно пројеката.

У одредби чл. 47. ст. 2. Закона о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године предвиђено је да пројектна организација удруженог рада може израђивати пројектну техничку документацију самостално или заједно са другом организацијом удруженог рада са којом је удружила рад и средства ради заједничког пројектовања у оквиру радне организације односно сложене организације удруженог рада. Ова одредба представља законски основ за самоуправно удруживање рада и средстава пројектних организација удруженог рада ради заједничког пројектовања. Могућност удруживања рада и средстава пројектних организација удруженог рада ради заједничког пројектовања је, међутим, ограничена, јер је такво удруживање могуће само у оквиру радне организације односно сложене организације удруженог рада.

Овакво удруживање је предвиђено за случај потребе израде пројектне техничке документације која се не састоји само од једне врсте пројеката, него од више врста пројеката. Свака од пројектних организација удруженог рада, дакле, у овом случају, испуњава услове да самостално обавља израду једне врсте пројеката, а удружују рад и средства ради заједничке израде комплетне пројектне техничке документације која се састоји од више врста пројеката, за чију су израду појединачно регистроване. Овај самоуправни споразум о удруживању рада и средстава ради заједничког пројектовања могућ је, дакле, између основних организација удруженог рада из различитих радних организација само ако су удружене у исту сложену организацију удруженог рада, или основних организација удруженог рада у оквиру исте радне организације, које испуњавају услове да самостално израђују одређену врсту пројеката. Није, међутим, могуће испуњење услова за израду појединих врста пројектне техничке документације збрајањем стручњака из више основних организација удруженог рада.

Заједничко пројектовање се, по нашем мишљењу, може остваривати и на основу самоуправног споразума о удруживању у радну организацију односно самоуправног споразума о удруживању у сложену организацију удруженог рада, када су

⁵ „Службени лист СФРЈ”, бр. 34/1976.

удружене организације удруженог рада утврдиле да ће пројектну делатност (израду одређене врсте пројектне техничке документације) заједнички обављати преко радне организације односно сложене организације удруженог рада. Ова могућност произлази из одредби чл. 372. и 384. Закона о удруженом раду од 1976. године.

*
* *
*

Ово су најизразитије и најзначајније специфичности регулисане у Закону о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године, које се односе на уговарање изградње инвестиционих објеката, односно закључивање уговора у вези изградње инвестиционог објекта. Увек треба имати у виду и могућност комбинација изложених уговора са још неким посебним уговорима, који у основи имају карактеристике уговора о делу.

У овом чланку није обухваћена разрада онога што је регулисано у Закону о облигационим односима од 1978. године, јер је циљ овог чланка упознавање са специфичностима и разрада посебних елемената и новина садржаних у новом Закону о изградњи инвестиционих објеката САП Војводине од 1980. године.

Мр Драго Ј. Станковић

КАРАКТЕР И ГРАНИЦА ПРОУЧАВАЊА ЛИЧНОСТИ ОКРИВЉЕНОГ

Свако извршено кривично дјело је резултанта дјеловања конкретне личности у њеној социјалној средини. Да би суд био у стању да правилно примијени једнако материјално кривично право на неједнаке субјекте, потребно је да у току кривичног поступка расвијетли личност окривљеника. Сматра се да са тежином и друштвеном опасношћу кривичног дјела расте и потреба за комплекснијим упознавањем окривљеникове личности. Ова потреба проистиче не само из етиолошких разлога, већ и с обзиром на циљеве кривичног поступка,¹ у смислу индивидуализације кривичне санкције, процеса реедукације и ресоцијализације, односно окривљеникове поновне интеграције са друштвом.

Познато је да се раније у кривичном поступку није придавала скоро никаква важност упознавању личности окривљеника, јер је правда имала друго лице (чисту и сурову одмазду према окривљенику) и друге циљеве. Међутим, данас, под утицајем науке и хуманистичког става према човјеку, којим је прожето савремено кривично процесно право, окривљеник има право на правду, хумани третман у поступку и пуно поштовање људског достојанства.

Неоспорна је чињеница да постоје многи видови људског понашања и потреба да се у кривичном поступку добије вјернија и потпунија слика личности извршиоца кривичног дјела јесте очигледна. Питање је само, на који начин и до које границе ићи у прикупљању података, а да се не угрози спокојство окривљеника разголићивањем његове личне интиме? Јер веће задирање у интимну „област може погодити окривљеникову личност теже од задирања у област личне слободе...”²

На сваки начин, задатак је веома сложен и деликатан, јер је личност човјека особито сложена категорија. Међутим, стоји чињеница, да се окривљеник донекле „изражава кроз кривично

¹ Проф. М. Милутиновић, „Криминологија”, „Просвета”, Београд, 1969, стр. 382.

² Проф. Т. Васиљевић, Савремено кривично право и испитивање личности окривљеног, „Анали”, бр. 1—2/1970, стр. 20.

дело, али не потпуно”³. Ипак, исправно је сматрати, да „кривично дело још не значи никакав биланс личности, оно је само повод да се до тога дође”⁴.

У дефинирању личности окривљеника искрсавају бројни проблеми, јер се ова сложена и мултиплексна категорија опире сваком дефинирању, поред осталог и због чињенице да „човјек никада не може бити завршен, па се никако не може ни до краја дефинирати”⁵. То је још мање могуће постићи ако се проблему прилази лаички и без комплексног научног третмана. „Ово и стога што су многа наша сазнања о кривцу ограничена у садашњем моменту нашом неспособношћу да научно мјеримо танане и невидљиве аспекте људске личности...”⁶

Окривљеник, тај „свијет у маломе” са свим својим особитостима, као сложена „мултипликација друштвених односа”, ипак није нека апстракција, него конкретно биће и конкретни грађанин, који је стицајем прилика и законских претпоставки дошао у позицију окривљеника. Будући да се у кривичном поступку утврђује истина о кривичном дјелу, личност окривљеника не може остати по страни, јер суд коначно на завршетку поступка својом одлуком одлучује о кривњи или невиности, о животу и смрти, о слободи и части,⁷ односно судбини нашег грађанина у позицији окривљеника.

Према одредби члана 172. ст. 1. ЗКП-а, подаци о личности окривљеника представљају важне чињенице које се у кривичном поступку утврђују и расправљају на исти начин као и све остале важне чињенице у поступку. Мада „eksploracija osobe, in njenega okolja posega v intimno območje ljudi in ne mora biti predmet obranovanja javnostjo na glavni obranavi” (Бавцон, 1957; Кобе, 1964).⁸

Посве је јасно да комплетнију реалистичку слику окривљеникове личности није могуће добити лаичким приступом и индивидуалним напорима истражног судије или предсједника вијећа. Оваква слика је, према нашем схваћању проблема, донекле могућа као резултанта тимског напора више експерата у специјализираним установама или заводима. Јер, окривљеник је увијек конкретна особа у конкретним условима, „онаква каква је за вријеме посматрања...”, резултанта био-психо-социјалних интеракција у животном развоју и одређеној ситуацији агирања”⁹.

³ Др Обрад Перић, Кривичноправни положај малолетника, Београд, 1975, стр. 136.

⁴ Ibidem.

⁵ Др Гајо Петровић, Марксово схватање човјека, Зборник „Хуманизам и социјализам”, „Напријед”, Загреб, 1963, стр. 43.

⁶ М. А. Елиот, Злочин у савременом друштву, Сарајево, 1962, стр. 287.

⁷ Проф. Ф. Бачић, Судско одмјеравање казне, Зборник ПФ у Загребу, бр. 3—4/1978, стр. 199.

⁸ Др К. Водопивец, Криминолошка експертиза — да или не?, РКК, Љубљана, бр. 2/1974, стр. 76.

⁹ Др К. Водопивец, Социјални аспекти упознавања личности учиниоца кривичног дјела..., ЈРКК, бр. 4/74, стр. 477.

О проблему који оваје разматрамо, професор Петер Кобе исправно истиче, да „савремени концепт изучавања личности уједињује... више аспеката, више рефлектора којима је потребно освјетлити личност: социјални, психички, психијатријски и опште медицински аспект, а каткад и педагошки аспект”.¹⁰

Дакле, како видимо, ово није само правни проблем, него задира у више области и научних дисциплина. Граница могућности прикупљања података о окривљенику и проучавање његове личности, у многоме овиси о личном схватању истражног судије, а познато је да свако предубеђење и једнострано прилажење овом проблему, може да шкоди. Стога сматрамо, да професор П. Кобе, исправно види овај проблем када каже: „од посебног значаја је да се не би тражењем информација на широком фронту постигло оно што сигурно није сврха, наиме да се дође до стигматизације окривљеног..., такве врсте које би било у потпуној супротности са ресоцијализацијом учиниоца кривичног дјела, а за невиног окривљеника значила би чак непоправљиву штету”.¹¹

На истим теоретским позицијама налази се и др Катја Водопивец, која у својем резонирању такође упозорава на опасност од стигматизације као пропратне појаве криминолошке експертизе, али држи да је оваква експертиза незаобилазна неопходност савременог третмана окривљеника у кривичном поступку. У том погледу истиче слиједеће: „Се naj bi bil obvezama prostoti potreban zaradi morbitne društvene navarnosti storilca kaznivega dejanja in ev. zaradi resocijalizacije, bi bila kriminološka ekspertiza v času kazenskog postopka potrebna”.¹²

Проф. Т. Васиљевић, указујући на релативност тачности дијагнозе стања личности окривљеника, не сматра да оваква испитивања путем криминолошке експертизе треба напустити, већ само да у оцјени резултата треба унијети потребну обазривост и увијек имати у виду релативност њихове вриједности.¹³

Што се границе могућности задирања у интимну сферу личности окривљеника тиче, проф. Ф. Бачић сматра, да „разлози процесне економије и разлози заштите особне учиниоачеве сфере и његовог интегритета не оправдавају неко шире и дубље испитивање његове личности, када се ради о дјелима мањег значаја”.¹⁴

Из овог проистиче још једно осјетљиво питање. Наиме, да ли упознавање личности окривљеника у кривичном поступку, као такво, представља повреду основних права и слобода грађанина?

¹⁰ Проф. П. Кобе, Упознавање личности учиниоца кривичног дјела..., ЈРКК, бр. 4/1974, стр. 448.

¹¹ Проф. П. Кобе, Нове одредбе о доказима у кривичном поступку, ЈРКК, бр. 2/1977, стр. 182.

¹² Др К. Водопивец, Биљешка под 8, стр. 81. и 82.

¹³ Проф. Т. Васиљевић, *Opus citatum*, стр. 18.

¹⁴ Проф. Ф. Бачић, *Opus citatum*, стр. 225. (Слично становиште заузима о овом питању у проф. Т. Васиљевић, Коментар ЗКП-а, „Савремена администрација”, Београд, 1977, стр. 210).

Сасма је сигурно да проучавање (испитивање) личности окривљеника у кривичном поступку има своју тежину у односу на основна права и слободе грађанина. Међутим, сматра се да овај проблем треба гледати и са аспекта функције кривичног поступка и функције кривичног правосуђа у друштву, те да упознавање личности окривљеника не може бити доведено у питање истицањем права окривљеног на заштиту његове интимности и личности.¹⁵ И поред истакнутог, деликатност проблема остаје и није свеједно на који ће начин орган кривичног поступка прилазити овом проблему: да ли у складу са интенцијом законодавца или испољавати неприхватљиву тенденцију и пuku радозналост за „прекопавање” окривљеникових интимитета. О свему овоме органи кривичног поступка морају водити рачуна, па у том смислу требају бити крајње обазриви, професионално савјесни и етични.¹⁶

Видјели смо из претходног излагања да проучавање личности окривљеника у нашем кривичном поступку више није само нека нужна претпоставка за правилну индивидуализацију кривичне санкције,¹⁷ него и законска обавеза (чл. 172. ст. 1. ЗКП-а), уз доста факултативности за истражног судију који води поступак. То доказује доста високу дозу динамичности и флексибилности ове законске норме, која од органа поступка захтева максималан напор, високу свијест и етичку зрелост у сваком погледу. Истражни судија у сваком погледу, и у сваком случају, мора претходно одредити критерије којима ће се руководити при избору метода и средстава за упознавање личности окривљеника. У неком случају, наравно, биће довољно провођење само социјалне анкете, без прибјегавања потпуној криминолошкој експертизи, која је и сложена и скупа, чак и под претпоставком да у дотичном мјесту постоје на располагању и такви кадрови експерата и такве установе и заводи.

Према томе, јасно је да у прикупљању података о личности окривљеника треба наћи праву мјеру. Јер, ако се приступи радикализацији овог питања, онда долази до ситуације коју је изложио проф. Петер Кобе. Међутим, ово указује на чињеницу да прикупљање података о личности окривљеника представља процесну потребу, која се више не може заобилазити или само овлаш дотицати, реда ради.

На плану прикупљања података о личности окривљеника у кривичном поступку „sadašnja vloga kriminoloških ekspertiza v kazenskem postopku — zlasti zoper polnoletno strilce kaznivih dejanje v bivsten dvojna. Psihijatrično (in tudi psihološko) dija-gnoze največkrat vplivajo na izrekanje blažih kazenskih sankcij ali na ustavitev kazenskega postopka”.¹⁸

¹⁵ Мр Бранко Толић, Неки проблеми проучавања личности окривљеног у кривичном поступку, Н. З., бр. 11—12/74, стр. 1084.

¹⁶ Ibidem, стр. 1086.

¹⁷ Ibidem, стр. 1087.

¹⁸ Др К. Водопивец, Opus citatum, стр. 81.

Непобитно је да мултидисциплинарна криминолошка експертиза личности окривљеника, онакву како ју је замислио законодавац, свакако има велико и особито значење не само за окривљеника него и за друштво, како у погледу индивидуализације кривичне санкције и других евентуалних мјера тако и ради реедукације и ресоцијализације осуђеног грађанина.

Индивидуализација у примјени кривичних санкција, која је у савременом кривичном поступку неодвојива од упознавања личности окривљеника, свакако, поред осталог, отвара и низ хуманих проблема, јер та испитивања значе принудно задирање у најинтимнију сферу окривљеника, као претпостављеног починиоца кривичног дјела, и то још у фази кад још није утврђена његова кривица. Стога, питање мјере тог задирања и начин задирања представља посебни проблем.¹⁹

Пракса показује да се у конкретним случајевима проучавање личности окривљеника на научној основи и примјеном комплетне криминолошке експертизе, веома ријетко проводи. Напротив, у образложењу осуђујућих пресуда најчешће се сријећу само генерални подаци о особи осуђеној, без поближег описа његове личности, без података који би говорили о томе које су олакшавајуће а које отежавајуће околности утицале на висину изрицања кривичне санкције (нема индивидуализације изречене кривичне санкције). А то је свакако неопростиви недостатак кривичног правосуђа, који резултира из превaziђене праксе и „робовања“ статистици ријешених предмета.

Ишли бисмо у другу крајност ако бисмо инсистирали на томе да судница постане позорница на којој би требало приказати читаву животну историју окривљеника у њеном тоталитету. Да ли одиста кривично дјело које је окривљеник починио може представљати такав разлог да се тотално, безусловно, испитује његова прошлост и његова личност?

Сматрамо да је сваки случај у нечему посебност и да испитивање и проучавање личности окривљеника треба примјерити тежини дјела и сложености дотичне личности. Према томе, и ово је фактично питање. Подаци који се добијају о личности окривљеника морали би се користити искључиво у сврху индивидуализације кривичне санкције, а не никако у неке друге сврхе, као што је утврђивање починиоца дјела и његове кривичне одговорности.²⁰

Према томе, мишљења смо, које се базира на предњем излагању, да једино овакав савремени и научни приступ овом проблему, са свим људским обзирима представља прихватљив начин, којим се долази до релевантних чињеница о личности окривљеника. Поред тога, ово може бити и једна процесна гаранција више, да ће се са окривљеником, у сваком случају, поступати у складу са хуманим достигнућима социјалистичког самоуправног друштва.

¹⁹ Проф. Ф. Бачић, *Opus citatum*, стр. 214.

²⁰ Мр Б. Толић, *Opus citatum*, стр. 1086.

Мислимо да је исправно сматрати, да „суд треба упознати учиниоца у мјери која му омогућује да може правилно искористити сва своја овлаштења у погледу избора санкције, посебно с обзиром на потребе специјалне превенције (чл. 172. ЗКП). То увијек не захтијева детаљно испитивање саме генезе деликвенције. Кључне тачке у развоју личности, у повијести његова живота, као и просијек те личности у самој криминалној ситуацији, битне су и редовно довољне за оцјену личности са стајалишта потреба специјалне превенције”.²¹

Да ли у процесу проучавања и испитивања личности окривљеника, бранитељ треба да са своје стране предузима одговарајуће мјере ради што комплекснијег упознавања својег клијента или пак треба да се препусти матици резигнираног посматрања, шта ће суд у том погледу урадити и до којих резултата доћи?

Држимо да је исправно становиште, ако и бранитељ са своје стране поступа активно у смислу упознавања својег клијента, јер ће у таквом случају лакше и успјешније моћи да изврши своју деликатну функцију стручне одбране грађанина.

Теорија сматра да је оцјена личности окривљеника у завршној ријечи бранитеља такође важан дио напора бранитеља, јер многе особине окривљеника, ако се утврде пред судом, могу имати знатног утицаја у индивидуализацији кривичне санкције. Стога је неопходно да бранитељ учини потребан напор да што комплетније и комплексније упозна својег клијента, користећи за ту сврху најповољније методе и средства, која му стоје на располагању, не штедећи труда. Јер без ових података бранитељ није у стању да потпуније формулише своју завршну ријеч, нити пак да даје одређене приједлоге судском вијећу. Које од особина окривљеника бранитељ треба да истакне у својој завршној ријечи? Сматрамо да је најкорисније ако својег клијента прикаже таквим, какав он одиста јесте са својим позитивним и негативним особинама, животним потребама и духовним потребама. Важно је да анализира његово понашање у породици, у радном колективу, у животној средини; његове преокупације у културном, социолошком, политичком и идеолошком погледу; његово понашање у колективу и микросредини и са људима којима је комуницирао, у свим својим узрастима и свим радним и животним положајима, без особитог наглашавања оних негативних црта, које је највјероватније већ истакао јавни тужилац у својој завршној ријечи. Јер, коначно, нити је окривљеник тотална своја аутокреација, нити је збир свега онога што ни сам није створио. Он може бити производ средине и прилика у којима се родио, живио и радио, уз настојање да својом корекцијом настоји да буде бољи.

Све то бранитељ, и не само у основним линијама, треба јасно да истакне пред судом. Јер ако бранитељ „пропусти детаљније образложење чињеница које се тичу личности оптуженог

²¹ Проф. Ф. Бачић, Opus citatum, стр. 225.

може се десити да суд у недовољној мери оцени личност окривљеног и субјективно изражену друштвену опасност па да изрекне неадекватну²² кривичну санкцију.

Тек након анализе личности својег клијента пред судом, бранитељ у својој завршној ријечи, у њеном финалном дијелу, моћи ће да сведе своје критичко аналитичко излагање и неколико закључака и приједлога, који морају бити јасно формулирани и изложени суду, као логичка резултанта свега напора што им је претходило у раду бранитеља.

Коначно, бранитељ не брани кривично дјело, него брани човјека, а да би га успјешно и квалитетно могао бранити у оквирима законских и етичких могућности, својег клијента мора познавати као личност, јер без тога свака одбрана је чиста формалност без правог ефекта.

Наше разматрање насловљеног питања могли бисмо завршити с упозорењем професора Љуба Бавиона, који каже, да је „за наше друштво од свих најбитнији задатак да до крајњих граница осигура и заштити основна начела и механизме за заштиту права и слобода човјека и његовог личног достојанства”.²³

²² Др Бранко Петрић, Улога браниоца у кривичном поступку, Гласник АКВ, бр. 12/1978, стр. 21.

²³ Цитат преузет од рада Катје Водопивец, Друштвени развој и кривично право, ЈРКК, бр. 1/1974, стр. 9.

Др Јожеф Салма

доцент Правног факултета у Новом Саду

О БРАЧНО-ИМОВИНСКОМ РЕЖИМУ У ВОЈВОДИНИ КРАЈЕМ XIX И ПОЧЕТКОМ XX ВЕКА СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА УРЕБЕЊЕ ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ СУПРУЖНИКА

1. Иако то на први поглед не изгледа, тема је од практичног интереса. Наиме: догађа се и данас, да правне сукцесије, било оне *inter vivos* било оне *mortis causa*, убележене у земљишне књиге, из било кога разлога, нису увек у потпуности идентичне са стварним правним животом. Неки имовинско-правни захтеви су засновани управо на стварним (реалним) правним односима, а ови стварни односи, особито ако су реализовани као преображајна (потестативна) права, на предатним правним правилима. Брисовне тужбе (*Löschungsklage*) имају за циљ да отклоне несклад између онога што се стварно догодило у праву и онога што се презумира у праву (неоснованим) уписом у земљишне књиге. Међутим, доказивање ранијих материјалних права у поступку по брисовној парници наилази на тешкоће нарочито у доменима где није било „чврстих“ правила у предатном праву. Таква је и област брачно-имовинских односа. Треба приметити да правила о застарелости не могу добити примену у материји брисовне тужбе, пошто се ту по правилу не ради о губљењу захтева због невршења права, већ о усаглашавању права према коме се његов носилац активно односи и права уписаних у јавне земљишне књиге. Отуда је и данас од интереса ући у траг предатним правним правилима која су се у овој материји примењивала у Војводини. Међу овим правилима има и оних, која се и данас могу сагледавати као интересантна за наше савремено породично законодавство. Наиме, брачно-имовински режим још увек није у целини уређен позитивним прописима. Додуше, међу предатним правним правилима, о којима ће бити речи, има доста и оних која нису у сагласности са нашим социјалистичким поретком и моралом. Али, понегде можда, нарочито у домену заједничке имовине, има и таквих која могу имати извесну релеванцију и за савремено право. Правила предатног права која несумњиво нису

у сагласности са нашим савременим поретком, тичу се, пре свега, односа личне или имовинско-правне природе, којима се тангира уставно начело о равноправности мушкарца и жене.

Најзад, тема је од интереса и са становишта правне историје.

2. Крајем XIX и почетком XX века у Војводини био је у важности и *Закон о браку од 1896. године* (законски чланак XXXI) којим се истовремено уређују *брачно и наследно право*. Овим законом није уређен и *брачни имовински режим*.¹

Додуше, Грошмит Бени (Groschmid Béni), најзапаженији мађарски правник крајем XIX и почетком XX века, који је лично учествовао на изради наведеног закона, већ је 1890. године израдио посебан парцијални пројекат закона о браку. *Грошмитов пројекат* је обухватио како неке личне (§ 12) тако и *имовинске односе* (§ 13-88) брачних другова, а међу овим последњим и заједничку имовину брачних другова (§ 27—49).

Међутим, део наведеног пројекта који се односио на брачно-имовински режим није укључен у Закон о браку од 1896. године, јер је пре његовог доношења, 1895. године, одлучено да се имовинско право кодификује у целини. Отуда, део Грошмитовог пројекта о имовинским односима брачних другова, остављен је за каснији имовински кодекс.

Грошмитов пројекат о брачно-имовинским односима је доцније, по основним поставкама готово неизмењен, заиста укључен у Предлог мађарског грађанског законика (§ 125—177), који је Скупштини поднет 1. марта 1928. године.

Међутим, као што је познато, овај законик није ступио на снагу.

На тај начин, у наведеном периоду, брачно-имовински режим остао је непокривен, бар што се тиче законског уређења. Формално-правно посматрано, за уређење ових односа меродавна је била пракса Врховног суда (Курије).

Међутим, обзиром на изузетан ауторитет Грошмита као аутора наведеног пројекта, као и на чињеницу да је пројекат у питању био објављен (1891. године, а затим, са изменама 1892. и 1908. године) и озваничен као скупштински пројекат, несумњиво је да су у њему пројектована решења утицала на правна схватања судске праксе.

3. *Основне карактеристике* наведеног Пројекта а и самог Закона из 1896. запажају се у следећем: (1) Уводи се *грађанска форма брака*. Брак се издваја из ингеренције цркве, што је,

¹ Ближу правну књижевност из наведеног периода видети: Богдан-фи, др Глишо — Николић, др Никола, Опште приватно право које важи у Војводини, Панчево, 1925; Пишкулџић — Берџ, Основи приватног права, Београд, Геша Кон, 1924, стр. 218 и др.; као и у публикацији др Márkus Dezső, Felsőbbfőosztásaink elvi határozatai, Budapest, Grill, 1893, том II, стр. 14—15, и Groschmid Béni, A házassági jogi törvény (1894, XXXI t. cz.), том II, Budapest, Politzner, 1908.

обзиром на тадашње полугеудалне прилике и отпоре верских заједница² било врло тешко спровести. (2) Због таквих прилика, у погледу развода брака учињен је ипак један компромис. Наиме, према неким црквеним правилима није био дозвољен развод брака; једном закључен брак се сматрао „вечним“ и нераскидивим без обзира на поремећене односе супружника. На томе је црква инсистирала. Законодавац је зато увео институт „*раставе од стола и постеље*“ (*separatio ex toro et ex mensa*), чиме је делимично изашао у сусрет овом инсистирању. То је значило да је брак и по тој растави формално даље егзистирао, али је раскид брачне заједнице правно признат, тако да је растава имала одређене правне последице.³

Раскид заједнице живота (растава) санкциониран је одређеним личним и имовинско-правним последицама. Но, поред института раставе, предвиђен је ипак и (3) развод брака и то поводом грубих повреда брачних дужности. Тиме је законодавац дефинитивно раскинуо са догмом цркве о нераскидивости и вечитости брака. За случај развода брака у погледу имовинских односа бивших супружника у наведеним пројектима предвиђене су посебне последице.

(4) *Лични односи* супружника су уређени према патријархалним обичајима, нпр. муж одлучује о „питањима домаћинства“, о месту становања, и сл. Међутим, муж је био дужан да узме у обзир „*паметне савете*“ и „*приговоре*“ супруге.

4. Што се тиче *основних правила* Грошмитовог пројекта (у даљем тексту: Г. П.) и дела Пројекта мађарског грађанског законика од 1928. (у даљем тексту и ПМГЗ) који се односи на брачно-имовински режим, треба рећи следеће.

И први и други Пројекат, како је већ речено, садржавао је готово идентична правила о брачно-имовинским односима. Ова су подељена на више поглавља. Прво (§ 13—17 ГП и § 125—130 ПМГЗ) се односи на *посебну имовину супруге*. Под посебном имовином супруге подразумевала се имовина која није обухваћена миразом. На посебној имовини супруге муж није имао право располагања (§ 13 ГП, § 125 ПМГЗ). Уколико је супруга управљање посебном имовином, делом или у целини, уступила супругу (мужу), ово управљање је могла да опозове у било које време (§ 14 ГП и § 126 ПМГЗ). Друго поглавље (§ 18—26 ГП; § 131—139 ПМГЗ) уређује *мираз*. Уживање мираза припада

² Пре ступања на снагу цитираног Закона од 1896. г., за сваку верску групацију важила су брачна права установљена правилима дотичног канонског права. За правила појединих канона видети следећу односну литературу: *Barna Ign.*: Az el nem hält házasság felbonthatósága kath. egyház jog szerint. J. K. 1883. 350; *Berghoffer Vilm.*: A vegyes válóperek kérdéséhez. 1876. 489. J. 1877. 139; *Cornelius*: A vegyes házassági válópörök-ről. J. 1871. 122. 1.; *Stefanovics Milos*: A protestánsok válóperei. J. 1887. 21.; *Sztehlo Kornél*: A kanonjog ellenes keresztii kérelemről vegyes házassági válóperven. J. K. 1889. 49.

³ В. судску праксу цитирану у одељку IV овога прилога.

мужу, према правилима о плодоуживању (§ 18/1 ГП; § 131/2 ПМГЗ). Иначе, под миразом се подразумевала имовина коју је треће лице, обзиром на личност супруге или супруга уступило мужу ради уживања, одн. у циљу олакшавања заједничког брачног живота (§ 131/1 ПМГЗ). Уколико је мираз обећала или дала супруга, ради пуноважности ове изјаве, потребно је било да је воља дата у форми јавне исправе (§ 19/1 ГП; § 132/1 ПМГЗ). Ако је мираз обећало или дало треће лице, установљена је законска презумција (сем ако странке нису другачије изричито уговориле) да сам мираз (§ 20/1 ПГ), одн. плодови од мираза (§ 133 ПМГЗ) припадају посебној имовини супруге. Разуме се, ова правила су са становишта савременог права несумњиво неприхватљива, пошто институт мираза ставља супружнике у неравноправан положај.⁴ Правно-историјски посматрано, може се ипак запазити да је Грошмитов пројекат био напреднији у односу на пројекат МГЗ, пошто је први власништво супруге установило у погледу целог мираза, док доцнији пројекат то исто чини само у погледу плодова.

У погледу *заједничке имовине* супружника, наведени пројекти садрже општа правила (§ 27—28 ГП; § 140—141 ПМГЗ); правила којима се утврђује заједничка и посебна имовина супружника (§ 29—34 ГП; § 142—144 ПМГЗ), правила о односу заједничке и посебне имовине (§ 35—37 ГП), правила о заједничким и посебним дуговима (§ 38—43 ГП), о узајамном надокнађивању посебне или заједничке имовине (§ 44—49 ГП) о имовинским односима између супружника за време трајања брака (§ 50—55 ГП; § 143—153 ПМГЗ) о подели заједничке имовине по престанку брака (§ 56 и др. ПГ; § 154—158 ПМГЗ), и др. Пројекти у питању, сагласно предвиђању да од закључења брака настаје заједница стицање имовине, при чему, од ове заједничке имовине, сваком супружнику припада *идеална половина* (§ 27 ГП; § 140 ПМГЗ). Заједница имовине престаје *престанком брака* али и *трајним престанком заједнице живота* (§ 28 ГП; § 140/1 ПМГЗ).

Заједничку имовину супружника чинила су сва добра која су ушла у имовинску заједницу за време трајања брака (§ 29 ПГ). Другим речима, то је била чиста имовинска вредност која је по престанку заједнице имовине настала одузимањем посебне имовине и дугова супружника (§ 140/2 ПМГЗ). Заједничку имовину чинила је и новчана вредност стечена у браку. За случај сумње око питања да ли је нека имовина посебна или заједничка, установљавала се претпоставка у корист заједничке имовине.

Посебну имовину супружника чинили су: поред имовине стечене пре брака и имовина стечена за време трајања брака путем наслеђа или добротичних правних послова; имовинска

⁴ Међутим, та правила су у своје време примењивана. Уколико, дакле, нека права путем одређених правних сукцесија деривирају из тог периода, тада се, *volens nolens*, мора узети у обзир тадашње објективно право у складу с којим се одвијао дати правни преображај.

права која су странке у форми јавне исправе међусобно закљученим уговором сагласно утврдиле као посебну имовину; ствари и имовинске вредности које су у виду накнаде штете исплаћене брачном другу због пропасти, уништења или погоршавања предмета посебне имовине (§ 30, 31, 32 ПГ; § 142 ПМГЗ).

Имовина стечена путем замене стицала је правни режим замењене имовине (§ 142/2 ПМГЗ).

Пројекти су садржавали детаљне одредбе о дуговима брачних другова. Установљено је основно правило да би из вредности посебне имовине требало одузети посебне дугове брачних другова.

На *право располагања* међу живима није утицала чињеница да ли је имовина која је била предмет отуђивања припадала режиму заједничке или посебне имовине. То исто вреди за право повериоца на *пленидбу* које се односило на било коју имовину брачних другова, без обзира да ли је био у питању њихов посебан или заједнички дуг (§ 50 ПГ). Међутим, сваки брачни друг је могао тражити од другог брачног друга да овај *призна* његову посебну имовину и то у било које време, и да то признање потврди у форми јавне исправе (§ 51 ПГ).

Правила о *расподели* заједничке имовине уређена су веома минuciозно. Опште је правило да је брачни друг био обавезан да са другим брачним другом по престанку брака подели стечену заједничку имовину. Заједничка имовина се најпре делила као *актива* (заједничка имовина, посебна имовина пренета у заједничку); али делила се и *њена пасива* (део заједничке имовине пренете у посебну, дугови и терети који су теретили заједничку имовину).

Ако је брак престао услед смрти једног од брачних другова, преживели брачни друг је имао *бенефицију* да део заједничке имовине који је припадао умрлом брачном другом у наследну масу уступи тек после своје смрти и то не у *натури* већ у новчаном виду (§ 72 ПГ; § 159 ПМГЗ). Међутим, ова бенефиција се могла користити само под условом да је бенефицирани брачни друг одустао од било ког потраживања из заједничке имовине — управљеног према правним следбеницима умрлог.

5. Имовински односи супружника поред законског, могли су попримити и *уговорни* режим. Пројекти су предвидели начело о слободи уговарања за уређење брачно-имовинског режима како у домену посебне имовине супруте, тако и у домену заједничке имовине супружника (§ 82—88 ПГ; § 165—169 ПМГЗ). Та слобода је чак дотле отишла да су брачни другови могли привремено или условно искључити примену правила о заједничкој имовини. Шта више, установљену заједницу имовине странке су могле сагласном вољом укинуги у било које време. То значи да за разлику од нашег савременог права, поменути нацрти предатних правних правила у домену заједничке имовине супружника, по свом карактеру носили су обележја *диспозитивних* правних норми. Наше социјалистичко брачно-имовинско

право, имајући у виду имовинску равноправност супружника, у овом домену не трпи диспозитивне правне норме већ установљава *когентно* нормативно уређење. То се пре свега односи на настанак заједничке имовине у току трајања брака. Али то исто вреди и за начин расподеле стечене заједничке имовине по престанку брака.

Према наведеним правним правилима предатног права брачни другови су могли уговорити и општу заједницу имовине. Уговор којим се уређивала оваква заједница сматрао се уговором *intuitu personae*.

6. Поставља се питање *карактера* правила поменутих законских пројеката, тј. да ли су она у своје време имала значај формалних *извора* права. На основу анализе судске праксе у периоду од 1896. до 1911. године, може се закључити да је наведени пројекат Грошмита о брачно-имовинском праву неизоставно примењиван у пракси нижестепених и куријалних судова. Додуше, треба приметити да се судови нису позивали на чланове овог пројекта, али су се руководили начелима израженим у њиховом садржају. Ту чињеницу потврђују и неке одлуке које се директно односе на брачно-имовински режим.

У једној пресуди Куријалног (врховног) суда Мађарске од 1911. године (у духу одг. одредаба ГП и § 121—169 пројекта МГЗ), истиче се да имовина стечена једног брачног друга након престанка заједнице живота не може се сматрати заједничком имовином, јер за њен настанак није довољно постојање брака, већ је поред тога неопходно и постојање заједнице живота.⁵ То би значило да је растава од стола и постеље *ex lege* укидала легално настајање заједничке имовине, иако је брак формално и даље постојао. Ово је врло интересантно правило које, чини се, може имати одређеног интереса и за савремено право. Наравно, у једном сасвим другачијем контексту. Наиме, у нашем савременом праву, заједничка имовина супружника настаје за све време трајања брака без обзира на трајну фактичку раздвојеност брачних другова. Можда би се могло поставити питање, *de lege ferenda*, да ли би било оправдано да се заједничка имовина не ствара након трајног престанка заједнице живота супружника.⁶ Таква солуција не дира у начело *favor matrimonii*.

⁵ B.: *Grecksák — Sándor*, Új döntvénytár, том XIII/1911, Budapest, Grill, 1912, с. 126, пресуда Курије од 5. септ. 1911. бр. 752/911.

⁶ То поготову што су то правило установили и неки наши нови Закони о браку и породичним односима. Тако нови Закон СРС (Сл. гл. СРС, бр. 22/1980) у чл. 32. изричито истиче: „Имовина коју су брачни другови стекли радом у току *брачне заједнице* јесте њихова заједничка имовина”. Готово идентичну формулацију садрже и Закони о браку и породичним односима СР Хрватске (чл. 271; „Народне новине”, бр. 11/78), СР БиХ (чл. 264/2; Сл. лист, бр. 27/79) и СР Словеније. Ранији ОЗБ, као и „старији” али још важећи републички и покрајински прописи су уместо речи „брачна заједница” користили или користе термин „брак”. Отуда се сматрало и још се сматра, да заједничка имовина настаје током тра-

Наиме, имовинске последице овог начела, чини се, треба да вреде само дотле док лични односи и крај трајног прекида заједничког живота нису неопозиво нарушени. Ако је заједница живота прекинута због неподношљивости заједничког живота, ако дакле нема суштине брака, нема ни разлога да и даље наступају имовинске последице које не деривирају из форме (важења) већ из суштине брака (заједнице живота).

Према једној другој одлуци цитираног суда нема речи о заједничкој имовини супружника све дотле док посебна имовина (тј. имовина која је у тренутку заснивања брака већ постојала), отуђена у време трајања брака, није у вредносном виду надокнађена; то значи да масу заједничке имовине чини она по одбитку посебне, сем ако су се странке другачије споразумеле.⁷

7. Из наведених и других примера може се закључити да је судска пракса почетка XX века о домену брачно-имовинског режима у потпуности прихватала правила Грошмитовог пројекта (односно Пројекта мађарског грађанског законика из 1928. године). Ако ови пројекти нису могли бити квалификовани као тадашњи формални извори породично-имовинског права, пошто никад нису ступили на снагу, оно (пошто су садржавала свом времену сходна правила за уређење имовинских односа супружника), заједно са Законом од 1896. године (којим су се регулисали лични односи брачних другова), чинили су одређену целину. Регулative пројеката су у домену имовинских односа брачних другова као правна правила, своје оживотворење добиле у одлукама куријалних и месних судова.

Данас ова правила немају значај правних правила у смислу чл. 4. Закона о неважности правних прописа донетих пре рата и за време непријатељске окупације, како због тога што је готово целина имовинских односа супружника регулисана позитивним прописима тако и због тога што изванредан број изнетих правила није у сагласности са начелом о равноправности супружника, а кроз то и са поретком самоуправног социјалистичког друштва. Међутим, ова правила у Војводини могу имати извесну (посредну) позитивноправну ингеренцију чак без обзира на њихову природу и правни садржај, уколико је неко актуелно субјективно право деривирано из ранијих правних односа регулисаних у наведеним правилима. То поготову ако су ти односи или права тада расправљени, или ако су права стечена *ex lege*. До спорова у вези са тим односима и данас долази и с једне стране због изражене неажурности земљишних књига али и

јања брака без обзира на престанак заједнице живота. Такво гледиште је заступљено у чл. 17. важећег Закона о браку САПВ (Сл. лист САПВ, 12/75), у чл. 31. Закона о браку СР Македоније (Сл. весник, бр. 35/73) у Закону о браку СР Црне Горе у чл. 71/1 (Сл. лист СРЦГ, бр. 17/73), као и у чл. 39. Закона о браку САП Косова (Сл. лист САП Косова, бр. 43/74).

⁷ Ibid, стр. 126—127, Curia, пресуда од 3. окт. 1911.

због погрешних уписа својевремених потестативних права с друге стране.

Регуле наведених правила која се односе на престанак режима заједничке имовине по престанку заједнице имају не само историјску вредност као највећи број изнетих правила брачно-имовинског режима већ и актуелан значај и смисао. Важећи Закон о браку САПВ још увек полази од начела да је сва имовина стечена радом у браку, заједничка. То значи и она која је стечена и по трајном престанку заједнице живота брачних другова, све до коначног престанка и самог брачног односа. Такво правило, изгледа нам, више нема реалног оправдања. Правна есенција брака се, према савременим схватањима све више афирмисаним у нашем друштву, готово поистовећује са њеном фактичком суштином — заједницом живота. Ако је то тако, зашто би једна имовинска консеквенца, која је иначе по свом смислу строго везана за заједницу живота, зависила од форме (правног постојања) а не од суштине (заједнице живота); зашто би дакле имовина стечена у једној „форми“ била заједничка, када то више у суштини није. Фикција (овде о заједничкој имовини) има правног смисла и оправдања само ако има реалне услове у друштвеним односима које настоји да регулише.

ГРАБАНСКО ПРАВО

Одредбе чл. 16—22. Уводног закона за Закон о парничном поступку у погледу надлежности за признање стране судске одалуке су и даље на снази па су према томе за признање надлежни окружни односно виши судови на територији САПВ.

Тачно је да Закон о редовним судовима САПВ (Сл. лист САПВ бр. 3/79), није регулисао питање стварне надлежности за признање одлуке страног суда, међутим, према становишту овог суда, све док САПВ питање признања страних судских одлука не регулише Законом о редовним судовима, за признање страних судских одлука у привредним споровима, из надлежности Вишег суда, надлежан је судија појединац Вишег суда.

Овакав став у конкретном предмету, произилази из одредбе чл. 12. ЗИП-а, а која гласи да извршење одлуке страног суда може се одредити и спровести у СФРЈ ако одлука испуњава законом прописане претпоставке за признање. Како из одредбе чл. 16. и 21. ЗИП-а произлази да одлука страног суда није одређена као посебна извршна исправа, нити је предвиђен посебан поступак за извршење стране судске одлуке који би обухватио признање стране одлуке, то значи да извршењу претходи поступак признања.

Према томе, Виши суд, који је иначе надлежан да суди привредне спорове, проведиће поступак у вези признања одлуке страног суда, након чега ће списе предмета са предлогом за дозволу извршења доставити надлежном Општинском суду ради поступања у смислу Закона

о извршном поступку, а сходно одредби чл. 18. ст. 1. тач. 2. Закона о редовним судовима.

(Врховни суд Војводине,
Пр. 1—16/80)

Доспелост обавезе враћања ствари узете на послугу уколико уговором није одређен рок.

Када је тужилац своју буџилицу предао туженом на послугу, онда је тиме између странака склопљен пуноважан уговор о послуги. Ако између странака није уговорен рок трајања овог уговора, онда се у смислу правних правила, која су важила у време склапања овог уговора има узети у обзир циљ употребе и својства буџилице. По протеклу употребе буџилице, истекао је рок трајања овог уговора, а што ни жалба не тврди супротно. Одбијајући да врати спорну буџилицу тужиоцу, тужени је повредио уговор о послуги. Стога је првостепени суд правилно применио материјално право када је обавезао туженог да преда тужиоцу описану електричну буџилицу или да му исплати износ од 1.200.— динара, као и трошкове спора.

(Виши суд у Н. Саду, Гж. 2387/80)

Помоћни објекти, инсталације и др. саграђени и уграђени на одузетој и експроприсаној некретности са саграђеном викенд-кућом чине целину тако да прате судбину главне ствари — некретности на којој

је саграђена викенд-кућа и тужилац не може тужбом захтевати утврђивање права власништва на њима.

Ту своју заштиту тужилац је могао остварити само у поступцима из којих је проистекло одузимање, односно сама експропријација, па према томе, о оваквом захтеву није стварно надлежан да одлучује суд.

Правоснажним решењем Покрајинске комисије за испитивање порекла имовине Н. С. бр. 46—3/76. од 29. I 1976. год. тужиоцу је као незаконито стечена имовина одузета викенд-кућа изграђена на парц. бр. 3605, уписана у зкњ. ул. бр. 2187 к. о. С. К., са ознаком одузетог сувласничког дела, док је преостали сувласнички део исте непокретности експроприсан у корист Општине Н. С. Када се упореде власнички делови који су од тужиоца одузети у односу на оне који су експроприсани, произилази да је тужиоцу као незаконито стечена имовина на означеној парцели одузето пет делова имовине, док је једна петина дела имовине експроприсана. Ако се упореде садржина предмета Комисија за испитивање порекла имовине и предмета експропријације (Општинског суда у Н. С. бр. Р. 446/77) сасвим јасно и одређено произилази да је о свим појединачним наводима из тужбе и тужбеног захтева од 29. VI 1979. године, а означеним по тужиоцу као „помоћни објекти“ саграђени на поменутој парцели, расправљано у управном поступку о испитивању порекла имовине тужиоца и у ванпарничном поступку који је вођен ради утврђивања накнаде за експроприисани део некретности тужиоца. Све инсталације и помоћни објекти који су саграђени и уграђени на одузетој и експроприисаној некретности, са главним објектом викенд-кућом чине једну јединствену целину, тако да се поједине ствари (а нарочито оне које су обухваћене тужбеним захтевом), не могу више раздвојити а да се тиме не измени цела ствар — подигнута викенд-кућа са свим споредним уређајима и објектима. Све ствари које се налазе уграђене и подигнуте на означеном земљишту имају пратити судбину главне ствари — некретности на којој је саграђена викенд кућа,

па су све те ствари престале да буду власништво тужиоца, делом и то већим делом одузимања као незаконито стечене имовине, и мањим делом експропријацијом и доузимањем одређене накнаде. Због тога, тужилац више не може захтевати тужбом код суда било какво утврђивање права власништва на одузетим и експроприисаним стварима које чине целину са одузетом и експроприисаном имовином. Уколико је сматрао да су били испуњени услови за улагање ванредних правних лекова, тужилац је могао ту заштиту остварити само наведеним поступцима који су правоснажно завршени. У том правцу тужилац и подноси одређене захтеве, али са њима није успео. Решењем Извршног већа САПВ — Административне комисије бр. 6-18-46-1/78. од 6. VII 1978. године, је одбијен његов захтев за поништење по праву надзора решења о одузимању незаконито стечене имовине, док је Покрајинска комисија за испитивање порекла имовине закључком бр. 467-40/79. од 12. X 1979. године одбила његов предлог за обнову поступка окончаног наведеним решењем о одузимању имовине тужиоца. Против овог закључка тужилац може једино покренути управни спор подношењем тужбе непосредно Врховном суду Војводине. Из садржине захтева који је претходно доношењу наведеног закључка, видљиво је да се тужилац позива на исте околности на које се позивао и о којима је расправљано по тужби од 29. VI 1979. године. И у захтеву и у тужби тужилац истиче да приликом ранијих вештачења нису цењени помоћни објекти и ствари које су обухваћене тужбеним захтевом од 29. VI 1979. године. Међутим, као што је наглашено, о томе се може само одлучивати у управном поступку који је вођен, а не и у поступку који би се водио пред општинским судом. Поступком који је вођен по Закону о испитивању порекла имовине (Сл. лист САПВ бр. 24/75), а у ком поступку је правоснажно као незаконита одузета имовина тужиоца, и ванпарничним поступком за одређивање накнаде експроприисане некретности, је искључена могућност вођења било каквог другог поступка, тако да Општински суд у Н. С. није био стварно надлежан за рас-

прављање по тужби тужноца од 29. VI 1979. године са напред означеним тужбеним захтевом. Доноси се побијану пресуду, првостепени суд је починио битну повреду одредаба парничног поступка из чл. 354. ст. 2. тач. 3. ЗПП-а, те је у смислу чл. 369. ст. 2. ЗПП-а, та пресуда укинута и тужба одбачена.

(Виши суд у Н. Саду, Гж. 1979/80)

Када је у питању тужба за признање права сувласничког дела на ствари, не може се применити одредба чл. 327. ЗПП и захтевати предаја односно исплата противвредности сувласничког дела ствари.

Захтев у смислу чл. 327. ЗПП странка може ставити уколико жели досуду одређене ствари, а воља је уместо ствари примити и новчану надокнаду.

Поднеском од 23. IV 1979. године тужила је прецизирао захтев уколико што је тражила утврђење права власништва од 1/3 на свим стварима означеним у тужби изузев појединих ствари па је очито да се не може применити пропис чл. 327. ЗПП, јер се не односи захтев на предају ствари, већ на признање права сувласништва ствари. У таквом случају се не може поставити условни захтев, а ово тим пре јер је он био постављен према вредности ствари, за све ствари, а усвојен је само делимично тужбени захтев. За сада, према постављеном захтеву, не може суд условљавати признање права власништва и предаје у супосед покретних ствари, тиме што ће одредити да се тужени такве обавезе могу ослободити исплатом одређеног износа. Уколико жели досуду одређених ствари, тек тада тужила може поставити условни захтев, који би се односио на исплату одређеног новчаног износа. Овако како је до сада постављен захтев, мора се утврђивати противвредност сваке ствари засебно. Како то није урађено, жалба тужених је у односу на усвојени део захтева основана.

(Виши суд у Н. Саду, Гж. 2390/80)

Код грађења на туђем земљишту, основаност захтева за повраћај поседа земљишта зависи од низа околности, а нарочито: вредности објекта, имовинских прилика грађитеља и власника земљишта, њиховог понашања и других околности што је ближе одређено чл. 24—26. Закона о основним својинско-правним односима (Сл. лист СФРЈ, 6/80).

За сада би био преурањен закључак о основаности захтева тужилаца којим траже повраћај поседа земљишта. Наиме, тужени је у свом поднеску од 19. V 1967. године навео да је на спорном делу земљишта изградио стамбену зграду. Из онога што је напред изложено произишло би да је грађња од стране туженог извршена на туђем земљишту па основаност захтева тужноца зависи од оних битних чињеница које предвиђа чл. 24, 25. и 26. Закона о основним својинско-правним односима (Сл. лист СФРЈ бр. 6/80). Ради се о чињеницама које су битне обзиром на околности конкретног случаја, а посебно на вредност објекта, имовинске прилике власника земљишта и грађитеља, као и њихово понашање у току изградње и других околности које предвиђају наведене одредбе.

(Виши суд у Н. Саду, Гж. 2074/80)

Одредбе чл. 220—224. ЗУР аналогно се имају примењивати у погледу рока од 30 дана и на спорове између радника и приватног послодавца.

Првостепени суд је означеним решењем одбацио као неблаговремену тужбу тужноца са тужбеним захтевом да се као незаконита поништи решењем о престанку рада од 15. IV 1979. године са обавезом туженог да тужноца поново прими у радни однос на радно место КВ месарског радника.

Правилно је првостепени суд применио аналогном пропис чл. 224. ЗУР-а. Тужилац није био задовољан одлуком о престанку рада код туженог, па је и по оцени овог суда

био дужан да поднесе или тужбу у року од 30 дана или да у истом року туженом поднесе захтев за преиспитивање одлуке о престанку рада. Тужилац је решење о престанку рада примио 15. IV 1979. године, а 15. VI 1979. године у СИЗ-у за здравствену заштиту и здравствено осигурање сазнаје одређене чињенице, а међу њима и то да је тужени на његово радно место примио другог радника 15. VI 1979. године. Међутим, тужилац захтев туженом за преиспитивање одлуке о престанку рада подноси тек 25. X 1979. године, тј. знатно по истеку рока од 30 дана, како у односу на дан пријема решења о престанку рада тако и у односу на дан сазнања да је тужени у радни однос примио другог радника. Стога је правилно првостепени суд поступио када је тужбу тужиоца са означеним тужбеним захтевом одбацио у смислу чл. 282. ст. 1. ЗПП-а, јер је тужба поднета неблаговремено.

Неосновано је позивање у жалби да је првостепени суд погрешно у аналогној примени ЗУР-а. Уколико се не би аналогном и на спорове који настану између радника и носноца самосталног личног рада, примењивали рокови за подношење захтева и тужбе као у случају спора радника и радне организације, онда би радници на раду код носноца самосталног личног рада били у повољнијем положају, а што је супротно како ЗУР-у, тако и уставним начелима и основима о правима, обавезама и заштити пра-

ва радника произишких из рада радника и других радних људи.

(Виши суд у Н. Саду, Гж. 1703/80)

У погледу трошкова везаних за таксе не мора се опредељивати захтев.

Погрешан је закључак првостепеног суда да тужилац није поставио опредељени захтев за трошкове чију накнаду тражи. У овом случају извесно је да постоји обавеза тужиоца да плати таксу на тужбу. То је готови издатак тужиоца који је у спису евидентан и као такав чини захтев тужиоца ради накнаде овог парничног трошка опредељеним. Стога је првостепени суд био дужан да расправи о захтеву тужиоца ради накнаде парничних трошкова у висини готовог издатка тужиоца на име судске таксе на тужбу. У вези са овим имао је првостепени суд да расправи и утврди да ли је овај захтев тужиоца основан или није основан. Наиме, према одредби чл. 158. ст. 1. ЗПП-а тужилац који повуче тужбу дужан је да противној странци накнади парничне трошкове, осим ако је повлачење тужбе уследило одмах после испуњења захтева од стране туженог.

(Виши суд у Н. Саду, Гж. 2562/80)

**Праксу приредио
Светозар Добросављев**

САОПШТЕЊА

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници одржаној 19. новембра 1980. године донета су следећа решења:

1) Узет је на знање извештај председника и секретара Управног одбора о раду органа између две седнице.

2) Узет је на знање извештај благајника Управног одбора о стању финансијских средстава Адвокатске коморе Војводине планираних за редовно пословање.

3) Узет је на знање извештај благајника Управног одбора о прикупљеним средствима на име обавезног доприноса за адаптацију и уређење просторија Адвокатске коморе Војводине. Прикупљено је 705.920 дин. 49 адвоката платило је само I рату, 1 адвокат II рату, 8 адвоката III рату, 36 адвоката I и II рату, 6 адвоката II и III рату, 1 адвокат I и III рату, 135 адвоката уплатило је I, II и III рату. 11 адвоката извршило је делимичне уплате. Констатује се да је 247 адвоката плаћало, а да 82 адвоката на име обавезног доприноса до 19. новембра 1980. године није ништа уплатило.

Након дискусије по извештајима благајника Управног одбора, Управни одбор једногласно је одлучио: против свих адвоката који нису ништа уплатили на име својих обавеза које проистичу из чланства у Адвокатској комори Управни одбор предлаже дисциплинском тужиоцу покретање дисциплинског поступка.

4) Узет је на знање извештај дисциплинског тужиоца, председника Дисциплинског суда и председника Вишег дисциплинског суда о раду у току 1980. године и стању дисциплинских предмета.

5) У циљу очувања угледа и даље афирмације адвокатуре Управни одбор препоручује свим члановима Адвокатске коморе Војводине да се придржавају одредаба Статута, Кодекса професионалне етике и других општих аката Адвокатске коморе Војводине.

6) Управни одбор прихватио је у целисти мишљење Комисије за сарадњу са СИЗ-ом пензијског и инвалидског осигурања радника Војводине дато поводом предложеног потписивања уговора о спровођењу пензијског и инвалидског осигурања адвоката од стране Самоуправне интересне заједнице пензијског и инвалидског осигурања радника Војводине, које ће у целисти представљати одговарајући део материјала који се припрема за састанак на секцији Социјалистичког савеза ССРНВ.

7) Управни одбор одлучио је: часопис Адвокатске коморе Војводине „Гласник“ излазиће и у 1981. години. Претплата на „Гласник“ повисује се од 1. јануара 1981. године због повишења штампарских и других услуга. Претплата годишња утврђена је на 600.— дин., претплата за иностранство на 48 долара. Цена појединачног броја „Гласника“ ван претплате износиће 60.— дин.

8) Управни одбор једногласно је усвојио предлог Финансијског плана прихода и расхода Адвокатске коморе Војводине за 1981. годину и исти упућује на основу члана 85. став 1. тачке 12. Статута Адвокатске коморе Војводине Скупштини Адвокатске коморе Војводине на усвајање.

9) Управни одбор узео је на знање извештај секретара да је од Градског секретаријата за урбанизам, стамбене послове и заштиту човекове средине из Новог Сада Адвокатска комора Војводине добила решење којим је усвојен наш захтев о локацији за адаптацију и уређење пословних просторија, те да се предузимају даље радње у вези прибављања потребне документације сагласно важећим прописима.

10) Решењем број 262/80. уписује се у Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине Атаљанц Борбе са седиштем адвокатске канцеларије у Панчеву, Ул. Лоле Рибара бр. 40, са даном 19. новембар 1980. године.

11) Решењем број 298/80. уписује се у Именик адвокатских приправника Борјановић Петар са адвокатско-приправничком вежбом код Борјановић Мирка, адвоката у Новом Саду. Адвокатско-приправничка вежба тече од 19. новембра 1980. године.

12) Решењем број 299/80. уписује се у Именик адвокатских приправника Брковић Никола са адвокатско-приправничком вежбом код Комленовић Бељка, адвоката у Новом Саду. Адвокатско-приправничка вежба тече од 19. новембра 1980. године.

13) Решењем број 291/80. уписује се у Именик адвокатских приправника Недељков Владимир, са адвокатско-приправничком вежбом код адвоката Бабић Данила, адвоката у Зрењанину. Адвокатско-приправничка вежба тече од 19. новембра 1980. године.

14) Решењем број 306/80. уписује се у Именик адвокатских приправника Цабафи Марија са адвокатско-приправничком вежбом у удруженој адвокатској канцеларији др Јожефа Варадија и Имреа Варадија, адвоката у Зрењанину. Адвокатско-приправничка вежба тече од 19. новембра 1980. године.

15) Решењем број 285/80. наложено је књиговодству Коморе да изврши обрачун посмртнине иза преминулог др Јосипа Гернача, адвоката у пензији из Бајше, и посмртнину исплати сестри преминулог Њемчок Етелки рођеној Гернач из Бајше.

16) Решењем број 265/80. узет је на знање извештај Несторов Мирка, адвоката из Зрењанина, да је раскинуо уговор о пружању правне помоћи са „Новоградња“ из Зрењанина, који је евидентиран решењем Адвокатске коморе Војводине број 137/78.

17) Управни одбор решењем број 267/80. одбио је молбу Татомиров Јована, адвоката у пензији из Бача, са захтевом да се изврши отпис његовог дуга на име обавезног доприноса.

18) Управни одбор решењем број 292/80. одбио је молбу Пекановић Олге, адвоката у Сомбору, са захтевом да се изврши отпис њеног дуга на име обавезног доприноса.

19) Решењем број 268/80. Младеновић Миливој адвокат у Ковачици, брише се из Именика адвоката са даном 31. октобар 1980. због уживања пензије. За преузимаоца одређен је Стројић Сима, адвокат у Ковачици. Узето је на знање да Младеновић Миливој задржава чланство у Фонду посмртнине.

20) Решењем број 264/80. евидентиран је приступ Степанов Миливоја, адвоката у Новом Саду, у Адвокатску радну заједницу „Адвокатски биро-установа правне помоћи“ коју сачињавају адвокати: мр Војислав Попадић, Арсић Вјекослав и Мирковић Радмила, са даном 5. септембар 1980. године.

21) Решењем број 274/80. брише се из Именика адвокатских приправника Шобајић Драгана са адвокатско-приправничком вежбом код Зорана Вучевића, адвоката у Новом Саду, са даном 14. октобар 1980. године, због заснивања радног односа.

Управни одбор
Адвокатске коморе Војводине

ОБАВЕШТЕЊЕ

УРЕБИВАЧКИ ОДБОР „ГЛАСНИКА“ ОБАВЕШТАВА СВОЈЕ ПРЕТПЛАТНИКЕ ДА БЕ ГОДИШЊА ПРЕТПЛАТА ЗА „ГЛАСНИК“ У 1981. ГОДИНИ БИТИ ПОВИШЕНА ЗБОГ ПОВЕЋАНИХ ШТАМПАРСКИХ И ДРУГИХ УСЛУГА И ИЗНОСИБЕ 600,00 ДИНАРА, ДОК БЕ ПОЈЕДИНИ БРОЈ ВАН ПРЕТПЛАТЕ СТАЈАТИ 60,00 ДИНАРА. ПРЕТПЛАТА ЗА ИНОСТРАНСТВО ИЗНОСИБЕ 48 ДОЛАРА.

МОЛИМО ПРЕТПЛАТНИКЕ ДА ПРЕТПЛАТУ ДОСТАВЕ У ТОКУ ЈАНУАРА 1981. ГОДИНЕ НА ЖИРО-РАЧУН АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ БРОЈ 65700-678-2047, КАКО БИ ИМ СЕ „ГЛАСНИК“ И НАДАЉЕ УРЕДНО ДОСТАВЉАО.

УРЕБИВАЧКИ ОДБОР

ЧИТАОЦИМА „ГЛАСНИКА”,
САРАДНИЦИМА,
КАО И СВИМА ЧЛАНОВИМА,
АДВОКАТСКА КОМОРА

ВОЈВОДИНЕ

ЖЕЛИ

Срећну Нову
1981. годину

САДРЖАЈ

АДВОКАТУРА И ДРУШТВО

<i>Педесет година Савеза адвокатских комора Југославије</i> — —	1
Боривој Јекић, <i>Положај адвокатури у самоуправном друштву</i>	3

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Јован Гуцуња, <i>Уговарање изградње инвестиционих објеката</i>	7
Мр Драго Ј. Станковић, <i>Карактер и граница проучавања личности окривљеног</i> — — — — —	23
Др Јожеф Салма, <i>О брачно-имовинском режиму у Војводини крајем XIX и почетком XX века са посебним освртом на уређење заједничке имовине супружника</i> — — — — —	30

ПРАВНА ПРАКСА

<i>Грађанско право (Светозар Добросављевић)</i> — — — — —	38
---	----

САОПШТЕЊА

<i>Из седнице Управног одбора</i> — — — — —	42
---	----

Уређивачки савет:

Председник:

Никола Вујашковић
судија Врховног суда Војводине

Светозар Дракулић, заменик јавног правобраниоца Војводине, *Антоније Борић*, саветник покрајинског секретара за правосудје и општу управу, *Никола Јеловац*, адвокат у Сомбору, *Васа Калишки*, адвокат у Панчеву, *Жива Коњевић*, шеф Службе за скупштинске послове Привредне коморе Војводине, *Војислав Маринков*, адвокат у Вршцу, *др Љубиша Милошевић*, редовни професор Правног факултета у Н. Саду, *Душан Мићућ*, секретар Покрајинског друштвеног правобраниоца самоуправљања, *Светозар Николић*, судија Врховног суда Војводине, *Милан Рапајић*, адвокат у Новом Саду, *Војислав Рашовић*, адвокат у Сремској Митровици, *Ласло Цабафи*, адвокат у Зрењанину, *др Петар Шарчевић*, доцент Правног факултета на Ријечи, *Душан Шитка*, стручно-политички сарадник у Покрајинској конференцији ССРН Војводине

Уређивачки одбор:

Главни и одговорни уредник:

Сава Савић
адвокат у Новом Саду

Борђе Вебер, адвокат у Новом Саду, *Светозар Добросављев*, судија Општинског суда у Новом Саду, *Мирослав Зојелар*, адвокат у Новом Саду, *Живко Киселички*, судија Вишег суда у Новом Саду.

Технички уредник:

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/1. — Телефон: 29-459. Годишња претплата 360.— дин. за иностранство двоструки износ. Цена једног броја 35.— дин.

Тек. рачун 65700-678-2047. Рукописи се не враћају.

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САПВ бр. 418—185 од 23. маја 1973. године, *Гласник* је стручна публикација ослобођена основног и посебног пореза на промет.

РО штампарија „Будућност“, Шумадијска 12, Нови Сад

